

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Europaprogrammet

Mötet med den svenska välfärdsstaten

En intervjustudie om hur europeiska barnfamiljer som migrerat till Sverige
upplever mötet med nya familjevillkor i välfärdsstaten

Examensarbete i Europakunskap

HT 10

Författare: Cajsa Palm

Handledare: Maria Oskarsson

Abstract

Title: Mötet med den svenska välfärdsstaten: En intervjustudie om hur europeiska barnfamiljer som migrerat till Sverige upplever mötet med nya familjevillkor i välfärdsstaten

Author: Cajsa Palm

Mentor: Maria Oskarsson

Semester: Autumn 2010

Pages: 42

Key words: family, family social policy, European migration, integration, welfare state, gender regimes, welfare state regimes, transnational families.

Nyckelord: familj, familjepolitisk utformning, europeisk migration, integration, välfärdsstaten, könsregimer, välfärdsregimer, transnationella familjer.

This bachelor essay studies families that have migrated from countries in Europe to Sweden, and their experiences of adapting to new conditions of the Swedish welfare state. Their experiences are studied firstly from an institutional point of view, which refers to the family's experience of adapting family life to Swedish family social policy. Secondly it focuses how the families experience new norms and values connected to Swedish family social policy. The main aim is to seek what problems families migrating to Sweden might be confronted with when adapting to new conditions of the welfare state. The study is based on three themes; parental benefits, childcare and the division of labour in work/ family life. The research method used is semi-structured interviews and the participants are parents from the countries: United Kingdom, Romania, Germany and Italy.

The study shows how norms and values attached to the Swedish family social policy tend to be more problematic for the families, when adapting to new conditions in family life, than the actual welfare services. The study therefore highlights family's conditions in Europe, and the intimate interplay between norms and values and family social policy, and the effect it has on European family integration.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Teori och tidigare forskning	6
2.1 Välfärdsstaten i Europa	6
2.1.1 Välfärdsregimer	6
2.2 Familjen i Välfärdsstaten	8
2.3 Migration och Familjen	11
2.4 Integration i välfärdsstaten	12
2.5 Återknytning till Problem	13
3. Syfte	14
4. Metod	15
4.1 Samtalsintervju	15
4.2 Intervjupersoner	16
4.3 Samtalsintervju och Hermeneutik	18
5. Analysschema	18
6. Resultat	20
6.1 Bakgrund i Ursprungsland	21
6.1.1 Föräldraförsäkring	21
6.1.2 Barnomsorg	23
6.1.3 Fördelning av hem- och förvärvsarbete	24
6.2 Mötet med den svenska välfärdsstaten	25
6.2.1 Föräldraförsäkring	26
6.2.2 Barnomsorg	27
6.2.3 Fördelning av hem- och förvärvsarbete	28
6.2.4 Problem i mötet med den svenska välfärdsstaten	29
7. Sammanfattning	32
8. Slutsatser	34
Käll- & Litteraturförteckning	41
Svensk sammanfattning	43
Bilaga 1: Intervjuguide	45
Bilaga 2: Föräldraförsäkring och barnomsorg	47

1. Inledning

Migrationen mellan EU:s länder har hittills varit låg trots att arbetskraftsmigration länge har varit möjlig över medlemsländernas gränser. Man har tidigare sett att arbetskraftsmigration främst skett mellan länder med historisk, kulturell eller språklig koppling (LU 2003/04 SOU 2004:73). 37 % av EU:s medborgare kan emellertid tänka sig att flytta till ett annat land i EU för att söka arbete (Eurobarometerundersökningen Europeans & Mobility 2006). Parallellt med att den sociala dimensionen i EU är underutvecklad i relation till mål om ekonomisk tillväxt genom rörlighet av arbetskraft över medlemsländernas gränser, är en av EU:s målsättningar att öka rörligheten av arbetskraft inom Europa, vilket kan komma att förändra migrationsströmmarna (LU 2003/04 SOU 2004:73). Om målsättningen får genomslag, kommer det mest troligen att innebära att fler arbetstagare och deras familjer i framtiden tar beslutet att migrera för nya arbetstillfällen i länder med ett kanske annorlunda kulturellt och historiskt förflutet. I och med att EU:s vision om en gemensam social modell ännu kan betraktas som ett framtidsprojekt är det således relevant att problematisera inomeuropeisk migration utifrån familjens perspektiv för att nå kunskap om vilken betydelse förändrade livsvillkor har för familjer i Europa, och vilka problem familjerna kan komma att mötas av.

Den europeiska familjens villkor i relation till migration tycks utifrån vad jag kunnat finna underproblematiserad, och tycks fått stå tillbaka för forskning som fokuserar på migration från utomeuropeiska länder. En förklaring till varför fokus framförallt legat på att problematisera utomeuropeisk migration är att EU bidragit till att skapa en föreställning om ett Europa präglad av gemensamma kulturella värderingar (Hansen 2008). En paradox är dock att välfärdsstatsforskning utgår från att Europas länder präglas av olika institutionella system och kulturella traditioner som formar familjers villkor i välfärdsstaten. Risken med en föreställning om ett kulturellt homogent Europa är att det bidrar till att osynliggöra de eventuella problem familjer som migrerar upplever i den sociala och kulturella omställningen i ett nytt land i Europa.

Att genom studier söka förståelse för hur familjer som migrerar i Europa upplever och hanterar nya villkor i ett nytt land är således av betydelse för att kunna möta upp de problem som en framtida ökad rörlighet av arbetskraft i Europa kan komma att innebära. Hur dessa problem ser ut och möts upp, är även av betydelse för att arbetskraftsmigrationen i Europa ska bli hållbar över tid samt för att familjer ska fortsätta att migrera för nya arbetstillfällen i ett nytt land i Europa. Studier på området har även betydelse för synen på det gemensamma Europa, som ibland på tvivelaktiga grunder tillskrivits gemensamma kulturella karakteristika,

men även för hur man betraktar familjen i Europa (Mulinari i Hjerm Petersen 2007, Hansen 2008). Denna studie ämnar bidra till forskning på detta område med förhoppningen att studiens resultat kan öppna upp för nya områden som vidare behövs forskas på.

Familjer som migrerar i Europa ställs inför en situation att försöka finna sin plats i ett nytt land, med nya villkor. För en barnfamilj präglas de dagliga villkoren i hög grad av vilka förutsättningar som finns vad avser möjligheten att kombinera förvärvsarbete och familj. I grova drag kan det handla om vilka förutsättningar som finns för föräldraledighet, hur man löser omsorgen för barnen, och vad det innebär för arbetsfördelningen mellan föräldrarna i familjen (Hantrais 2004). Dessa frågor är förmodligen gemensamma för familjer i Europa.

Vad som dock skiljer sig är hur dessa frågor hanteras i Europas länder. Tjänster såsom föräldraförsäkring och barnomsorg utgår ofta i någon form från välfärdsstaten, men hur dessa tjänster utformas skiljer sig åt mellan Europas länder. Beroende på hur implementering förväntas ske; genom staten, inom familjen eller genom marknaden, ges olika förutsättningar för hur familjer kan lösa kombinationen arbete och familj (Crompton 2007, Sainsbury 1994). Det påverkar i sin tur även man betraktar familjens roll i välfärdsstaten och i samhället generellt. Normer och värderingar förknippade med familjens organisering kan således betraktas som inbäddade i välfärdsstatens familjepolitiska utformning (Ostner 1996).

Normer och värderingar utlevs samtidigt genom familjen, utifrån välfärdsstatens förutsättningar. På så vis konstrueras föreställningar kring familjen efter dessa institutionella förutsättningar jämlöpande som normer och värderingar formas i familjen kring hur förvärvsarbete och oavlönat arbete i hemmet förväntas fördelas mellan könen. Således har familjer i Europa olika erfarenheter av både välfärdsinstitutionella system, som hur man betraktar och organiserar familjen. Familjer som migrerar ställs på så vis inför förändrade förutsättningar för hur de kan, och förväntas organisera sina liv. Dessa förändrade villkor kan få betydelse för relationerna i familjen, hur den organiserar sig inbördes, men även för yrkesliv och det sociala sammanhang familjerna lever och verkar inom.

Vad den här studien söker undersöka är således vad som präglar europeiska barnfamiljers villkor i mötet med den svenska välfärdsstaten utifrån familjens perspektiv och erfarenheter. Mer specifikt ämnas europeiska familjers erfarenheter av mötet med den svenska välfärdsstaten studeras utifrån två perspektiv; mötet med nya institutionella förutsättningar för

barnfamiljer, samt mötet med nya familjenormer och värderingar.¹ Studien söker även undersöka vilka eventuella problem som kan uppstå för familjer, och vilken betydelse dessa får för familjers sociala integration i Sverige. Studien fokuserar även familjen ur ett genusteoretiskt perspektiv.

Vad studien övergripande söker svar på är således;

Hur upplever barnfamiljer som migrerat från ett annat europeiskt land mötet med den svenska välfärdsstaten?

2. Teori och tidigare forskning

I föreliggande teoriavsnitt ämnar jag redogöra för det teoretiska underlag som finns att tillgå i förhållande till min studies problemställning, samt angränsande forskningsområden som relaterar till problematik som kan tänkas beröras i min studie. Ambitionen är att ledsaga på vägen mot det mer precisa och avgränsade forskningsproblemet, syfte och frågeställningar. Detta avsnitt är nödvändigt för förståelsen av hur studiens beståndsdelar sammanfogats, och utgör den grund vilken motiverat mina beslut i utformningen av studiens analyschema och den utvecklade problemställningen. Avsnittet inleds med en övergripande redogörelse av studier av välfärdsstaten i relation till utformning av familjepolitik i Europa, och följs av forskning kring migration, och integration i en europeisk och svensk kontext.

2.1 Välfärdsstaten i Europa

Välfärdsstaten är knuten till en tanke om det samhälleliga och det gemensamma, där ambitionen är att garantera medborgarnas grundläggande säkerhet och trygghet (Esping-Andersen 1990). Det finns skillnader mellan länder i Europa vad avser välfärdsstatens ansvar och funktioner. Dessa står oftast att finna inom ramen för kategorierna; socialt skydd, familje- och barnpolitik, social omsorg, åtgärder för att bekämpa fattigdom, tillhandahållande av service, offentliga hälsovårdsåtgärder samt åtgärder för att främja jämlikhet och skydd mot diskriminering (Berg Spehar 2010).

2.1.1 Välfärdsregimer

Välfärdsregimer kan med fördel användas för att synliggöra institutionella skillnader och likheter mellan Europas välfärdsstater. Vilken typ av välfärdsregim familjer kommer från kan således ha betydelse för hur familjerna valt att organisera den egna familjen, samt för vilka

¹ *Institutionella förutsättningar* som utgår från välfärdsstaten och *normer och värderingar* förknippade med familjen i välfärdsstaten, kommer i studien även benämnas som *institutionella villkor* och *kulturella villkor* (Ostner 1996).

eventuella problem som kan tänkas uppstå i mötet med den svenska välfärdsstaten. Välfärdsregimer kan även ge en indikation på hur olika familjers erfarenheter faktiskt är den svenska välfärdsstatens förutsättningar, och vilken betydelse dessa skillnader får när de blir belysta utifrån familjernas möte med en ny välfärdsstat. Familjers skilda erfarenheter av de förutsättningar som utgår från de olika välfärdsregimerna, tillför således den bakgrund mot vilken familjens upplevelse av mötet med den svenska välfärdsstaten kan förstås.

Välfärdsregimer synliggör skillnader mellan välfärdsstater genom att dela in Europas länder i olika välfärdsstatskluster, där varje kluster har liknande karaktäristika. En välfärdsstatstypologisering omfattar fem välfärdsregimer; den Skandinaviska, Kontinentala, Sydeuropeiska, Öst- och Centraleuropeiska samt den Anglosaxiska välfärdsregimen (Berg Spehar 2010, Fenger 2007, Pascall Lewis 2004). Typologiseringen är en vidareutveckling av Esping-Andersens välfärdsregimer; den *liberala*, den *konservativa* och den *socialdemokratiska välfärdsregimen* (Esping Andersen 1990).

Den skandinaviska välfärdsregimen beskrivs som universell i karaktären, det vill säga att välfärden i stort ska omfatta alla medborgare. Staten är ansvarig att tillhandahålla medborgarna ett stort utbud av socialt skydd och tjänster, utvecklad offentlig äldre- och barnomsorg, och en utvecklad utbyggnad av service för utsatta grupper i samhället. Välfärdssystemet präglas av en stor offentlig sektor, vilket kräver att den statliga finansieringen underbyggs av höga skatter, vilket i sin tur kräver en hög sysselsättningsgrad bland medborgarna. Länder som ingår i den skandinaviska välfärdsregimen är Sverige, Norge, Danmark och Finland (Berg Spehar 2010).

Den Anglosaxiska välfärdsregimen karaktäriseras av en liten offentlig sektor, behovsprövande ersättningar och låga skatter. I den Anglosaxiska välfärdsmodellen betraktas välfärdsstaten som en sista utpost för de medborgare som inte har någon möjlighet att själva tillgodose sina behov från marknaden eller från familjen (Esping Andersen 1990: 30-31). Medborgare med högre socioekonomisk status hänvisas ofta till privata marknadslösningar. Övriga välfärdspolitiska ansvarsområden lämnas i hög grad åt familjen, eller till marknaden (ibid. 25). Länder som omfattas av den Anglosaxiska modellen är Storbritannien och Irland.

I den Kontinentala välfärdsregimen är det familjen som i första hand ansvarar för att tillgodose medborgarnas behov. Kyrkan och katolicismen har haft en betydande roll för hur man betraktar och hanterar sociala frågor i samhället. Barnomsorg är exempel på service som i hög utsträckning utgår från hemmet. Modellen präglas av en traditionell familjesyn, vilket

innebär att kvinnan betraktas som ansvarig för servicen i hemmet, och mannen som försörjare (Esping Andersen 1990: 27). Välfärdsmodellens trygghetssystem är i första hand knutet till anställning, vilket kan få konsekvensen att kvinnor som arbetar oavlönat i hemmet exkluderas från de sociala försäkringssystemen. Kvinnor uppmuntras således inte till delaktighet på arbetsmarknaden, på grund av brister i välfärdssystemens utveckling av barn- och äldreomsorg (Esping-Andersen 2000). Länder som omfattas av den Kontinentala modellen är Belgien, Tyskland, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna samt Österrike (Berg Spehar 2010).

I den Sydeuropeiska välfärdsregimen präglas synen på välfärds- och sociala frågor i än högre grad av den katolska kyrkan. Välfärdssystemen är inte särskilt utvecklade, och den offentliga sektorn är liten. Tillgången på välfärdstjänster kan dock vara stor, förutsatt att man har ett arbete. Det innebär dock att de som står utanför arbetsmarknaden riskerar att exkluderas från de sociala skyddssystemen. Familjens roll är central för den Sydeuropeiska välfärdsregimen, och förväntas täcka upp för en underutvecklad välfärdssektor. Precis som i den kontinentala välfärdsregimen betraktas mannen som huvudsaklig familjeförsörjare och kvinnan som den som bedriver välfärd i hemmet genom exempelvis barn- och äldreomsorg. De länder som omfattas av välfärdsregimen är Portugal, Spanien, Grekland och Italien (Berg Spehar 2010).

Det råder delade meningar om vad som kännetecknar den Öst- och Centraleuropeiska välfärdsregimen, eller om den ens kan betraktas som en egen välfärdsregim (Fenger 2007, Robila 2004). De länder som omfattas av modellen karaktäriseras dock av sitt gemensamma arv från kommunismen, där statens roll var betydande. Länderna präglades många gånger av universalistiska sociala rättigheter, och både mannen och kvinnan förväntades förvärvsarbeta. Kvinnan betraktades som ansvarig för arbete och omsorg i hemmet, vilket resulterade i dubbelarbete för kvinnan. I dagsläget präglas många Öst- och centraleuropeiska länder av en sammansmältning mellan den Kontinentala och den Anglosaxiska modellen, med en välfärd som utgår från familjen och marknaden (Fenger 2007, Berg Spehar 2010).

2.2 Familjen i välfärdsstaten och familjepolitiska konsekvenser

Genom EU-samarbetet och den fria rörligheten är det inte bara länder och välfärdsstater som närmat sig varandra i Europa, utan även familjepolitiska regimer och könsregimer sammanflätas. Europas välfärdstaters familjepolitiska utformning skiljer sig åt, och präglas av olika traditioner och historia. Familjens villkor påverkas i sin tur av den familjepolitiska utformningen. Familjer som migrerar i Europa har således skiljda erfarenheter och föreställningar om hur familjen ska organiseras; både inbördes, som mot stat och marknad.

Ilona Ostner menar att välfärdsstaten kan betraktas som den institution som inkorporerar de sociala normer och ideal som definierar hur familjen organiserar sina liv; genom försörjning, arbetsfördelning och omsorg för sina barn (Ostner 1996). Dessa normer är kulturbundna, och hänger nära samman med ett samhälles specifika historia, kultur och traditioner. Normer och värderingar samspelar således med samhällets institutionella regler och lagar. Således kan man betrakta välfärdsstatens institutionella utformning som bidragande till hur föreställningar kring familjen definieras (ibid.). Familjen både formas av, parallellt som den bidrar till kulturella och institutionella strukturers fortlevnad. Exempel kan utgöras av familjens villkor i förhållande till migration; vad sker när familjens införlivade kulturella föreställningar, och det nya landets normer och värderingar konfronteras? Vilka villkor präglar familjens sociala integration, och vilka problem kan eventuellt uppstå?

Ett genusperspektiv på familjen bidrar till att belysa hur välfärdsstatliga system präglas av olika normer och föreställningar om hur man betraktar familjen, samt att de bidrar till att skapa och reproducera normer och genusstrukturer (Crompton 2007). Det kommer till uttryck i hur man implementerar föräldraförsäkring, barnomsorg och skattesystem i respektive länder. Genom välfärdsstaten utgår således förutsättningar för hur familjen betraktas och vilka könsroller som formas inom familjen. Forskare från det genusteoretiska perspektivet hävdar även att man inte tagit hänsyn till könsdimensionen i välfärdsstaten. Man menar att relationen mellan stat - man och stat - kvinna skiljer sig åt mellan länder i Europa. Det har betydelse för förståelsen att familjepolitisk utformning direkt och indirekt påverkar villkoren för vilka genusstrukturer som formas i familjen och familjens organisering.

Diane Sainsbury har utformat en modell av välfärdsstatens könsdimensioner. Den ger exempel på hur olika välfärdsstatliga lösningar genererar olika fördelning av arbetsuppgifter mellan könen i familjen. Försörjningsmodellen inbegriper *male breadwinner model* och *individual model*. Hon tar således fasta på de normer och värderingar förknippade med familjen som kan urskiljas i förhållande till välfärdsstaten, och betraktar dessa som bakomliggande faktorer för könsdimensionen i välfärdsstaten. Utifrån denna försörjningsmodell kan man se att man i Europas välfärdsstater betraktar mannens respektive kvinnans roll olika vad avser förvärvsarbete och fördelning av arbetsuppgifter i hemmet.

Individual model innebär att både mannen och kvinnan förväntas förvärvsarbete, och hushållsuppgifter delas i högre utsträckning mellan könen i familjen. Det kan betraktas som ett resultat av generösa föräldraförsäkringar, en stor offentlig sektor som stimulerar

möjligheten för förvärvsarbete för båda könen genom en väl utbyggd barn- och äldreomsorg, samt möjlighet till organiserad fritidsverksamhet för barn efter skoltid. *Male breadwinner model* präglas av en traditionell syn på fördelning av hem- och förvärvsarbete och utgår från ett system som gynnar mannen som familjeförsörjare, och kvinnan som arbetandes oavlönat i hemmet. Modellen kännetecknas av skattesystem som gynnar familjen eller äktenskap. Föräldraförsäkringen i den manliga försörjningsmodellen präglas av låga belopp i form av vårdbidrag, och riktas oftast till modern. Välfärdsystemen gynnar inte kvinnans förvärvsarbete då barn- och äldreomsorg många gånger är lågutvecklad. Bland annat Tyskland och Italien omfattas av en *male breadwinner model* (Crompton 2007, Sainsbury 1994). Försörjningsmodellen kan kompletteras med en marknadsorienterad modell knuten till Storbritannien, som fokuserar relationen mellan familj – marknad. Man har även problematiserat *individual model* utifrån de Östeuropeiska länderna, där enbart jämlikhet på arbetsmarknaden fokuserats, vilket resulterat i kvinnans dubbelarbete (Robila 2004).

Crompton fokuserar på hur kultur, normer och traditioner påverkar balansen mellan arbete och familj. Hur den familjepolitiska utformningen ser ut har betydelse för jämlikhet, både vad gäller arbete, lön, och obetalt hedarbete. Skillnader kan ta sig uttryck i olika beskattningsformer som exempelvis gynnar familj eller individ; utformning och tillgänglighet av barnomsorg; samt föräldraförsäkringens utformning. Crompton betraktar barnomsorg som starkt präglad av familje- och könsnormer. Den institutionella utformningen har således betydelse för jämlikhet mellan könen, genom bl.a. ett möjliggörande av familj- och arbetsbalans. Det innebär att skillnader i den familjepolitiska utformningen kan knytas till normer och föreställningar kring familjen och har betydelse för familjers arbetsfördelning i hem och yrkesliv, omsorg för barn, könsroller och jämlikhet mellan könen (Crompton 2007).

Dock har kritik riktats mot Sainsburys försörjningsmodell. Förespråkare hävdar att *individual model* neutraliserar äktenskapet som beroende instans för kvinnan, och underlättar möjligheten för kvinnan att kombinera familjeliv och deltagande på arbetsmarknad. Hakim hävdar dock att en övergång mot en *individual model*, innebär att kvinnans beroende förflyttas från familjen och mannen, till staten, och vidare till en könssegregerad arbetsmarknad, vilket befäster stereotypa könsroller (Hakim i Berg Spehar 2010). Enligt Walby kan man betrakta det som att kvinnans beroende har förflyttats från det privata till det offentliga (Walby i Jónasdóttir.1994). På så vis lyfts att problematik kring köns- och familjenormer kan återfinnas på flera nivåer, och tar sig uttryck i flera samhälliga dimensioner.

Således har familjepolitisk utformning betydelse för familjedynamiken, och de könsroller som villkoras inom den samma. Det kan ha betydelse för familjers möte med en ny välfärdsstat i vad som kan betraktas som två dimensioner. I första ledet möter familjer nya institutionella förutsättningar som får praktisk betydelse för hur de organiserar sig inbördes. Det kan vara med avseende på hur arbetssysslor förväntas delegeras; genom stat, familj eller marknad, samt vilka konsekvenser det får för hur arbetssysslor ska fördelas mellan könen. I det andra ledet möter familjer de normer och värderingar som det institutionella systemet präglas av, vilka även finns införlivade i det omgivande samhället. Båda dimensionerna av mötet kan innebära en omställning för familjer med bakgrund i en annan välfärdsstat. Intressant blir således att studera vilka implikationer mötet får för familjers organisering, både vad avser praktiska lösningar som för familjers sociala integration.

2.3 Migration och familjen

Mulinari diskuterar migration i relation till familjen, och ett centralt begrepp är *transnationella familjer*, i vilket hon fokuserar på de erfarenheter som migranter bär med sig, genom att tillhöra en familj med bakgrund i ett annat land. Migration ska inte bara ses som en process för familjerna, utan migrationen kan även bidra till att omdefiniera vad en familj är, och hur den organiserar sig. Hon menar att migration kan ge upphov till konflikter i hur man löser arbetsfördelning inom transnationella familjer, vem som har ansvar för vilka uppgifter inom familjen och i yrkeslivet. Det kan även handla om hur de ska förhålla sig till den egna familjens normer kontra värdlandets normer vad avser former för vård, omsorg, och könsroller (Bryceson i Mulinari i Hjerm 2007:208). Det transnationella perspektivet belyser den process där migranter antingen helt inlemmas i den nya välfärdsstaten, eller varför de hänger kvar vid tidigare synsätt, värderingar och normer. Perspektivet visar även hur individer som migrerat lämnat bakom sig resurser såsom släkt och sociala nätverk, och hur anpassningen och integrationen i ett nytt land kan präglas av dessa kunskapsluckor. Familjens situation kan präglas av ambivalens, där livssituationen känns osäker och obestämd på grund av att familjen måste förhålla sig till, och hantera nya villkor (Mulinari i Hjerm Petersen 2007). Intressant vore att belysa en sådan typ av problematik i relation till inomeuropeisk migration, då det transnationella perspektivet framförallt fokuserar utomeuropeisk migration. Detta kan tyckas paradoxalt i och med att välfärdsstatsforskning i stort vilar på att det finns välfärdsstatliga skillnader mellan länder i Europa, samt att den institutionella utformningen har olika kulturell prägel. Således är det relevant att problematisera hur den inomeuropeiska migranten förhåller sig till, och hanterar nya familjepolitiska och kulturella villkor.

Schierup problematiserar migration till Sverige i relation till välfärdsstaten, och menar att det har skett förändringar i välfärdsstaten som inneburit en ökning av repressiva åtgärder och att sociala försäkringssystem demonterats i samband med växande arbetslöshet. Han visar således på en viss oförmåga hos välfärdsstaten att hantera migration. (Schierup et al. 2006 i Mulinari i Hjerm Peterson 2007). Mulinari beskriver även hur familjer som migrerat till Sverige kan tillskrivas en särskild roll, vilken legitimerar diskriminering i välfärdsstaten genom en föreställning om att invandrarfamiljer i högre utsträckning själva vill ansvara för omsorg och barn hemma (Mulinari i Hjerm Peterson 2007). Dessa resonemang synliggör att det inte bara är i mötet med, utan även i bemötandet av välfärdsstaten som migranternas förutsättningar för integration formas. Dessutom lyfts även vikten av de kulturella villkor som migranter präglats av från sitt hemland, och att den kan frammana en ambivalens inför hur man ska förena, kombinera eller anpassa sitt ursprungliga kulturella arv med värdlandets.

2.4 Integration i välfärdsstaten

Familjens migration i Europa inbegriper troligen någon form av integrationsprocess i det nya landet. Problem som kan uppstå i integrationsprocessen berör både integrationen av migranten, som migrantens egna integrationsprocess att finna sin plats i välfärdsstaten. Teori på området kan visa på vilka eventuella hinder familjer som migrerat till Sverige från olika europeiska länder kan konfronteras med i mötet med den svenska välfärdsstaten i allmänhet, och i relation till deras sociala integration i synnerhet.

Ålund hävdar att identitet, språk och kultur har stor betydelse i frågan om social integration. Vogel och Hjerm ger uttryck för ett liknande resonemang utifrån begreppen *socialt kapital* och *traditionell livsstil*. De som migrerat till Sverige måste successivt bygga upp språkkunskaper och kunskaper om det svenska samhället, vilket har betydelse för ett deltagande i sociala sammanhang, yrkesutövning etc. Migranternas traditionella livsstil kan även ha betydelse för migranternas integration i välfärdsstaten. Ju mer avlägsen migrantens kultur och normer uppfattas från föreställningen om de kulturella värden som präglar väst, ju mer negativ blir inställningen till migranten. Det i sin tur försvårar och förlänger integrationsprocessen (Vogel och Hjerm 2002). Ålund menar att migranten betraktas som avvikande, vilken ska integreras i "vårt" samhälle i relation till föreställningen om ett kulturellt homogent Europa. "Importerad kultur" upplevs som hotfull i vad som beskrivs som föreställningen om "den fria, jämställda och demokratiska västvärlden". Det leder till en uppdelning i den *Andre och Jaget, Vi och Dem* (Ålund 2007:286). Vogel och Hjerm visar i sin tur på hur det skiljer sig avsevärt mellan olika grupper invandrare, där invandrare från Europa och Norden snabbare når svensk

välfärdsnivå än exempelvis flyktinginvandrare. Schierup har sett liknande tendenser och menar att migrerade till Sverige får karaktären *underordnad inkluderad*. Invandrare inlemmas i ett stort utbud av välfärdsstatliga rättigheter, men diskrimineras i övriga delar av samhället. Migranter har således förpassats från centrum till periferin av det välfärdsinstitutionella systemet, vilket resulterat i migrantens ambivalenta ställning i välfärdsstaten (Schierup i Hjerm 2007:93). Även Vogel och Hjerm visar på hur institutionella förhållanden har betydelse för integrationen av migranter i välfärdsstaten, och att välfärdsförsörjning ofta skiljer sig mellan migranter och svenskar. De visar således att migrantens situation innebär ett underläge jämförelsevis med den svenska befolkningen, vilket måste överbryggas genom en integrationsprocess (Vogel och Hjerm 2002).

2.5 Återknytning till problem

Om arbetskraftsmigrationen ökar i framtiden kommer fler arbetstagare med familjer i Europa befinna sig i en situation som innebär att förhålla sig till nya institutionella och kulturella villkor. Det kan i sin tur relateras till EU:s sociala dimension och att det ännu inte finns en gemensam europeisk social modell. Visionen om en europeisk social modell kan betraktas som förankrad i en föreställning om en gemensam europeisk identitet, värderingar och normer. Parallellt baseras dock välfärdsstatsforskning i hög grad på att det finns skillnader i Europa, både i välfärdsstaternas institutionella utformning som i de kulturella villkor som präglar den samma. Paradoxalt nog är den inomeuropeiska migrationen ändå relativt underproblematiserad. Samtidigt visar forskning att migranters integration i välfärdsstaten många gånger präglas av problem av etnisk och kulturell karaktär (Schierup 2006, Mulinari 2007, Ålund 2007). På så sätt sätts även föreställningen om det kulturellt homogena Europa på sin spets i frågan om den europeiska familjens migration och integration i en ny välfärdsstat. Det är således relevant att studera hur dessa familjer upplever inomeuropeisk migration, för att den migrerade familjens villkor i Europa inte ska ske på bekostnad av målsättningar om ökad rörlighet av arbetskraft som fokuserar enkom ekonomisk tillväxt.

De villkor som framförallt präglar en familjs liv och vardag utgår till stor del från de förutsättningar som formas av den familjepolitik som präglar välfärdsstaten. Övergripande är de förutsättningar familjen har för att kombinera arbete och familj. Dessa förutsättningar kommer bl.a. till uttryck i hur föräldraförsäkringen och barnomsorgen är utformad (Crompton 2007). Det påverkar i sin tur arbetsfördelningen mellan könen vad avser hem- och förvärvsarbete, och skapar det fundament på vilken familjens könsroller formas och upprätthålls (Sainsbury 1994, Ostner 1996). När en familj ska förhålla sig till nya villkor i

välfärdsstaten skulle det eventuellt kunna uppkomma problem. Sådana problem skulle kunna handla om hur kompatibel familjen upplever familjens organisering i relation till de nya institutionella och kulturella villkoren i landet. Det kan även handla om i vilken mån familjerna upplever att de måste förändra eller anpassa familjens organisering i relation till de nya förutsättningar som präglar välfärdsstaten, och de konsekvenser som det kan innebära.

Studiens fokus är Mötet med den svenska välfärdsstaten, och mötet ska förstås i två dimensioner. Familjen som migrerat möter den svenska välfärdsstaten mot bakgrunden av de praktiska förutsättningar som tidigare präglat familjens organisering. Mötet sker således med nya institutionella förutsättningar i Sverige. Dock präglas institutionella förutsättningar av samhällets olika normer och värderingar som rör synen på familjen, könsroller och familjens roll i välfärdsstaten (Ostner 1996). Familjen möter således nya normer och värderingar, som är mer eller mindre förenliga med familjens tidigare organisering. I denna studie är det således europeiska barnfamiljers möte med, och integration i den svenska välfärdsstaten som ska studeras, samt vilka eventuella problem som kan uppstå för familjerna. Mot den bakgrunden tar studiens syfte form. Frågeställningarna formuleras löpande i syftet.

För att kunna synliggöra denna problematik i individers upplevelser av inomeuropeisk migration och mötet med en ny välfärdsstat vore inledningsvis en avgränsning på sin plats. Avgränsningen utgörs av att uppsatsen fokuserar 1) barnfamiljen, 2) utgår från välfärdsstaten utifrån tre olika teman; föräldraförsäkring, barnomsorg och fördelning av hem- och förvärvsarbete. Valet att fokusera på barnfamiljer motiveras av att det är en grupp som kan anses ha ett stort behov av välfärdsstatens tjänster. Valet av teman grundar sig i uppsatsens teoretiska ramverk, med förhoppningen att dessa teman ger möjligheten att utvinna familjers upplevelser av både praktiska som kulturella villkor i välfärdsstaten.

3. Syfte

Studiens övergripande syfte är att utföra en intervjustudie med föräldrar som migrerat från länderna Tyskland, Storbritannien, Rumänien och Italien om hur de upplever mötet med den svenska välfärdsstaten. Studiens fokus är att mot deras bakgrund i dessa länder studera och jämföra deras upplevelser av mötet med den svenska välfärdsstaten utifrån två perspektiv; mötet med välfärdsstatens institutionella förutsättningar för familjer, samt mötet med de normer och värderingar som präglar dessa institutionella förutsättningar. Med utgångspunkt i dessa två perspektiv ämnar studien även undersöka vilka eventuella problem som uppstår för familjen i mötet med den svenska välfärdsstatens institutionella och kulturella villkor, och

vilken betydelse dessa har för familjens sociala integration i Sverige. Dessa två perspektiv studeras utifrån tre övergripande teman; Föräldraförsäkring, Barnomsorg samt Arbetsfördelning av hem- och förvärvsarbete.

4. Metod

Uppsatsen har formen av en kvalitativ intervjustudie. Det empiriska materialet utgörs i första hand av det intervjumaterial som framkommit i intervjuer med respondenterna i studien. Arbetet med samtalsintervju som metod förutsatte dock att det förelåg studier av sekundärt material som kunde ge den förförståelse det krävdes för att utforma det analyschema vilken studien vilar på, och som låg till grund för studiens intervjuguide. Arbetet med det sekundära materialet står att finna i bilaga 2, och ger en översikt över hur föräldraförsäkring och barnomsorg är utformad i länderna Storbritannien, Tyskland, Rumänien, Italien och Sverige.

4.1 Samtalsintervju

Studien genomfördes med samtalsintervju som metod. Formen för intervjun är en respondentintervju då min ambition är att synliggöra hur respondenterna upplevt mötet med en ny välfärdsstat, och vilken betydelse nya institutionella förutsättningar och normer och värderingar har för familjens situation och integration i den svenska välfärdsstaten.

Valet att använda mig av samtalsintervju som metod baserar sig på att den lämpar sig för uppsatsens ambition att fånga upp föräldrarnas uppfattningar och erfarenheter, och vilken innebörd de tillskriver nya villkor i den svenska välfärdsstaten. Metoden passar även då den möjliggör att uttömma depån av tanke kategorier kring fenomenet som fokuseras i studien, samt möjligheten att i intervjusituationen kunna ställa följdfrågor (Metodpraktikan 2007:284). Metoden passade även då jag inte på förhand kunde förutse vilka tanke kategorier som skulle uppkomma under intervjuerna. Samtalsintervju som metod möjliggjorde således att jag i stället fick ”upptäcka” dessa, snarare än att bekräfta mina egna förväntningar. Metoden är även tillämpbar när man vill blottlägga nya aspekter av utforskade fenomen, vilket är relevant då problemställningen tycktes sparsamt utforskad (Metodpraktikan 2007: 284-289).

Antalet intervjuer ska enligt idealet styras av teorisk mättnad, men på grund av den tid som stått till förfogande var min målsättning att utföra fyra intervjuer; en intervju per förälder från respektive land som fokuserades i uppsatsen. Beslutet att inte intervju båda föräldrarna i familjen motiveras av att jag bedömde att det fanns en risk att allt för många intervjuer kunde bli på bekostnad av kvalitén på resten av arbetet. Valet föll på att försöka studera på djupet,

snarare än på bredden. På grund av geografiska omständigheter genomfördes en intervju per telefon. Det gjorde det svårare att tolka in andra aspekter av intervjusituationen som kunde ha haft betydelse, såsom respondentens gester, sinnesstämning och mimik. Vidare upplevde jag inte samma möjlighet att ”bryta isen”.

Intervjuerna var semistrukturerade till karaktären, och konstruerades kring studiens övergripande teman. Dessa teman var gemensamma för alla intervjuer. Teman operationaliserades till mer intervjuanpassade frågor i en intervjuguide. De tematiska frågorna var de viktigaste, men även andra typer av frågor utgjorde en viktig del. Dessa frågor kunde vara uppföljande, tolkande, och förtydligande i sin karaktär, och hade som syfte att uppmuntra respondenten att utveckla eller förtydliga sitt resonemang (Metodpraktikan 2007:298). Valet att använda semistrukturerade intervjuer innebar således att jag tilläts vara mer anpassningsbar i intervjusituationen, samt för respondenterna att berätta fritt utifrån deras respektive erfarenheter och bakgrund. I intervjusituationen strävade jag efter att respondenterna skulle vara så bekväma som möjligt, och de fick själva bestämma var intervjun skulle hållas.

Transkriberingen av materialet underlättades av att tre av intervjuerna bandades. I intervjun som genomfördes per telefon antecknades samtalet löpande under intervjuns gång, vilket ledde till att vissa detaljer kan ha gått förlorade i processen. Rent övergripande bör detta inte påverkat resultaten nämnvärt. I enlighet med Vetenskapsrådets etiska rekommendationer gavs respondenterna möjlighet att ge sitt godkännande till att vad som sades i intervjun bandades eller antecknades, samt gjordes medvetna att materialet endast skulle användas för forskningsändamålet. Respondenterna gjordes även medvetna om sin rätt till anonymitet och att deras medverkan var frivillig (Vetenskapsrådets Forskningsetiska principer 1990: 12-14).

Sammanställningen och analysen utgick från studiens analyschema som konstruerats under arbetet med uppsatsen. Ur det sammanställda materialet var min avsikt att söka utvinna de mönster och tanke kategorier som uppkommit, för att sedan systematisera dessa. På så vis kunde jag analysera respondenternas utsagor utifrån institutionella och kulturella villkor kopplat till uppsatsens teman, med avseende på deras olika bakgrund i skilda välfärds- och familjepolitiska regimer. Det är dock omöjligt för mig att generalisera upplevelser från ett icke representativt urval i en intervjustudie (Metodpraktikan 2007: 305-308).

4.2 Intervjupersoner

Då uppsatsen är ett exempel på en kvalitativ studie är en säkerställd representativ fördelning

av respondenter inte i fokus, vilket det skulle ha varit i en kvantitativ studie. I stället var ambitionen att genomföra ett strategiskt urval med förhoppningen att mer djupgående kunna belysa de fenomen som står som fokus för uppsatsen, och möjliggöra att jämföra dessa ur olika perspektiv. Mitt val av intervjupersoner styrdes således av undersökningens syfte och problemställning, och grundades på att respondenterna hade familj, att de kunde knytas till olika välfärds- och familjepolitiska regimer i Europa, samt att de levtt och haft barn en viss tid i både Sveriges som i hemlandets välfärdsstat. Dessa kriterier ansåg jag vara viktiga för att respondenterna skulle kunna ha haft en inblick i de villkor som präglat familjens liv, både i hemlandet som i Sverige. Intervjupersonerna skulle även representera den Anglosaxiska välfärdsregimen (Storbritannien), den Kontinentala välfärdsregimen (Tyskland), den Sydeuropeiska välfärdsregimen (Italien) och den Öst- och centraleuropeiska välfärdsregimen (Rumänien). Valet att utgå från dessa länder och välfärdsregimer motiveras av att det kan ge en mer nyanserad bild av mötet med den svenska välfärdsstaten, då respondenterna troligen upplevt mötet på olika sätt med utgångspunkt i deras bakgrund i olika familjepolitiska system.

Emellertid fanns det begränsningar i hur strategisk jag tilläts vara i mitt urval, då det var svårt att hitta familjer som kunde uppfylla mina kriterier, utifrån den begränsade tid som stod till mitt förfogande. Ett problem som uppkom var att föräldrarna i studien utgjordes av tre kvinnor och en man. En bättre utgångspunkt vore om föräldrarna bestått av lika många män som kvinnor. Det visade sig senare i arbetet då det framkom ett manligt/kvinnligt perspektiv. Tilläggas bör att de pappor jag talade med inte ville medverka. Jag förhöll mig medveten om den snedvridna fördelningen av män och kvinnor i studien när jag drog mina slutsatser. Svårigheten med att finna lämpliga respondenter resulterade även i att en intervjuperson migrerade tidigare än de övriga till Sverige. Problemet var att de förhållanden som präglade den svenska välfärdsstaten vid tidpunkten för hennes ankomst, inte motsvarar hur den sett ut de senaste åren. Således har intervjupersonerna till viss del olika jämförelsepunkter vad avser den svenska välfärdsstaten. Hon gav dock uttryck för att ha en utpräglad bild av familjens villkor i både Sverige som hennes hemland. Jag förhöll mig dock medveten om detta när jag drog mina slutsatser.

Jag valde att respondenternas namn inte skulle stå med i studien, dels då det är deras erfarenheter som är av intresse, och dels för att en av respondenterna inte ville identifieras med namn i studien. Av pedagogiska skäl har jag emellertid valt att ge respondenterna fingerade namn. För att kunna knyta an namnen till respektive land gavs landstypiska namn; *Lisa* från Storbritannien, *Paolo* från Italien, *Ulla* från Tyskland samt *Ines* från Rumänien.

4.3 Samtalsintervju och hermeneutik

Det hermeneutiska perspektivet anser jag ligga nära studien då samtalsintervjun förutsätter en tolkning av föräldrarnas upplevelser och handlingar utifrån deras sociala och kulturella kontext. På det viset upplever jag att man kan nå en djupare förståelse både för aktörens upplevelser, men även för hur själva tolkat sina möjligheter att handla och förändra sin livssituation. Genom det hermeneutiska perspektivet fokuseras både delen, helheten och sammanhanget (Gilje & Grimen 2007:171, 194-96, Dahlgren & Florén 1996:67).

Vad avser om mina tolkningar är rättvisande eller inte, är min utgångspunkt att tolkningar kan variera med den förförståelse man går in med i tolkningssituationen. Mina tolkningar kommer utgå från det fenomen jag vill studera; föräldrars upplevelse av familjens villkor i olika välfärds- och familjepolitiska regimer. Om den vetenskapliga utgångspunkten vore en annan, hade tolkningarna förmodligen sett annorlunda ut. Det behöver dock inte betyda att en tolkning är mer sann än en annan, bara att ett uttryck eller en upplevelse kan betyda flera olika saker beroende på i vilken kontext de studeras i (Gilje & Grimen 2007:192).

Jag väljer även att utgå från respondenterna som rationella aktörer. Pålitligheten i respondenternas utsagor är således inte av relevans för studien, då det är deras berättelser som står i fokus, och på så vis betraktar jag deras subjektiva upplevelser som sanna utifrån deras kontext. Det fanns således ingen anledning att förhålla sig källkritisk i förhållande till respondenterna (Gilje & Grimen 2007:59). Det kan vara minst lika viktigt för att belysa det fenomenet man är intresserad av att förstå, då detta är knutet till aktören och därmed den tid och kontext denne befinner sig i, inom vilken handlingen mycket väl kan betraktas som rationell (Gilje & Grimen 2007:207). Intervjuer med individer från andra länder i Europa kan mycket väl blotta den typen av problematik, där erfarenheter av olika fenomen upplevs på olika sätt, och där det som kan betraktas som rationella handlingar mycket väl kan skilja sig, beroende på social och kulturell kontext (Gilje & Grimen 2007:258).

5. Analysschema

Familjers upplevelse av mötet med den svenska välfärdsstaten har jag valt att belysa utifrån två perspektiv; mötet med institutionella förutsättningar, samt mötet med normer och värderingar som präglar familjens villkor i välfärdsstaten. Dessa två perspektiv studeras utifrån tre övergripande teman; Föräldraförsäkring, Barnomsorg, samt Fördelning av hem- och förvärvsarbete. Fokus för uppsatsen är att undersöka vilka problem som kan uppstå i mötet med nya familjevillkor, och vad problemen kan innebära för familjers integration i

Sverige. Studiens teman ger mig således möjligheten att besvara mina frågeställningar.

Analysschema	Institutionella förutsättningar	Normer och värderingar
Föräldraförsäkring		
Barnomsorg		
Arbetsfördelning av hem- och förvärvsarbete		

Analysschemat appliceras på respektive förälders utsagor om mötet med den svenska välfärdstaten. Dock ska användningen av analyschemat förstås mot respondenternas bakgrund och tidigare erfarenheter av olika institutionella och kulturella villkor i hemlandet. Att analyschemat ställs mot respondenternas bakgrund motiveras av att den kan ha bidragit till att forma hur familjen tidigare valt att organisera familjen. Det kan ha betydelse för hur familjen upplever mötet, och vilka problem som eventuellt kan uppstå. Analyschemat ger även en möjlighet att jämföra respondenternas upplevelser mot varandra.

De första två teman Föräldraförsäkring och Barnomsorg belyser hur föräldrarna uppfattat de institutionella förutsättningarna, och vilken betydelse de upplevt att dessa fått för organiseringen av familjen. Det tredje temat fördelning av hem- och förvärvsarbete fokuserar på familjernas uppfattningar kring hur de fördelar olika former av oavlönat hemarbete och förvärvsarbete utifrån välfärdsstatens praktiska förutsättningar. Teman har sin grund i studiens teoretiska ramverk som visar att utformningen av familjepolitiska tjänster har betydelse för en familjs förutsättningar att organisera arbete och familj. Teorin används således i analyschemats teman för att ge förståelse för hur välfärdsstatens villkor kan påverka familjers genusstrukturer samt hur de löser omsorgs- och arbetsfördelning i hemmet.

Utifrån dessa tre teman söker jag i det empiriska underlaget efter hur familjerna uppfattat familjens organisering i relation till mötet med den svenska välfärdsstatens institutionella förutsättningar samt normer och värderingar kopplade till familjens villkor i välfärdsstaten. I analysen söker jag även efter vad som upplevts som problem för familjerna, och vilken betydelse problemen uppfattas ha för familjernas sociala integration. Indikatorer på eventuella problem skulle i materialet kunna utgöras av om föräldrarna ger uttryck för att familjens organisering är inkompatibel med antingen de svenska institutionella förutsättningarna eller

de normer och värderingar som präglar familjens villkor i Sverige. Jag letar även efter om respondenterna uttrycker att mötet med nya institutionella och kulturella villkor inneburit att familjen frivilligt eller ofrivilligt förändrat eller anpassat familjens organisering efter de nya institutionella och kulturella villkoren.

Min misstanke att de skulle kunna uppstå problem när familjen ska förhålla sig till nya familjevillkor relateras bl.a. till Mulinari, Åhlund, och Schierup som visat på att migranternas integration i välfärdsstaten kan präglas av problem som kan härledas till föreställningar om kulturella skillnader. Problem kan förstås som att skiljda föreställningar kring hur familjen ska organiseras inbördes eller mot staten, kan innebära en ambivalens i familjen i hur man ska förena olika former för familjers organisering. Kulturella faktorer kan även ha betydelse för att familjen i den nya välfärdsstaten kan betraktas och behandlas som avvikande från värdlandets kulturella föreställningar, vilket kan innebära problem för familjens integration. Att familjerna eventuellt skulle kunna uppleva att de förändrar eller anpassar familjens organisering efter de nya familjevillkoren har sin teoretiska grund i transnationella perspektiv på familjen. Det bidrar med förståelse för vilka faktorer som har betydelse om familjen upplever att de mer eller mindre väljer att uppgå i en ny institutionell och kulturell kontext, och därmed förändra familjens organisering efter de nya villkoren i välfärdsstaten. Teorins användning fokuserar även att ge förståelse för vilka faktorer som har betydelse när familjen upplevt att de hänger kvar vid tidigare föreställningar kring den egna organiseringen.

6. Resultat

Presentation av intervjupersoner

Lisa och hennes partner kommer ursprungligen från Storbritannien och har bott i Sverige i 8 år. Lisa arbetar inom IT, och hennes partner arbetar som ambulansförare. De har två barn tillsammans varav ett av barnen levit större delen av sitt liv i Sverige. Ines och hennes partner är ungrare från Rumänien och kom till Sverige 1988. Ines arbetar som folkhögskolelärare, och hennes partner är ingenjör. De har tre barn tillsammans. Paolo kommer ursprungligen från Italien och flyttade till Sverige 1998 tillsammans med sin svenska partner. De har två barn tillsammans, varav det ena föddes i Sverige. Paolo arbetar som fritidsledare och Lena är sjuksköterska. Ulla och hennes man kommer från Tyskland och migrerade till Sverige 2001. De har två barn tillsammans varav ett har levit större delen av sina liv i Sverige. Ulla arbetar för tillfället inte, men är utbildad lärare. Hennes man arbetar på ett större internationellt företag. Familjerna har migrerat av olika anledningar, vilket gett dem olika förutsättningar

inför mötet med den svenska välfärdsstaten. Ines familj har flytt från den kommunistiska diktaturen och förföljelsen av den ungerska minoriteten i Rumänien. Paolo flyttade efter sin kärlek till Sverige. Lisa återvände till Sverige efter att ha studerat här, och Ulla följde med sin partner som blev stationerad i Sverige för arbete. Alla namn i studien är fingerade.

6.1 Bakgrund i ursprungsland

I följande avsnitt ämnar jag redogöra för föräldrarnas upplevelse av familjens villkor i hemlandet. Det berör hur intervjupersonerna reflekterat kring vad institutionella och kulturella villkor inneburit för hur de i familjen organiserade sina liv. Särskilt kommer frågor som rör könsroller, och föreställningar kring familjen belysas. Avsnittet syftar till att ge förståelse för familjernas bakgrund, mot vilken de sedan jämför mötet med den svenska välfärdsstaten.

När intervjupersonerna berättar om familjens villkor i hemlandet, och vilken betydelse det haft för hur familjen organiserat sina liv, visade det sig att de kommit att reflektera kring sådana aspekter först i konfrontationen med ett alternativt sätt att tänka kring familjen. Paolo hade upplevt sig sviken av systemet när familjen hade det svårt. Vidare gav han uttryck för en inställning i det italienska samhället där familjeangelägenheter inte betraktades som någon annans problem, och hur man gentemot sin omgivning inte ville visa sig inkapabel att ta hand om sin egen familj. Omgivningens och hans egen föreställning om familjens ansvar gjorde att han inte ifrågasatte systemet.

”Och sen så ser ju verkligheten inte ut som staten säger. Jag menar, som där hemma, det finns regler, men det är ju inte så att folk följer dem (...). Oftast tror jag inte folk ens vet vad som gäller. Det var liksom inget man pratade om, va ska man säga, det var ingen annans sak om det var nåt... om man hamnat i knipa på något sätt.”(Paolo)

Ines berättar hur hon upplevt att välfärdsstaten rent praktiskt fungerat i relation till hennes familj, och att den erbjöd ett brett utbud av välfärdstjänster till barnfamiljer. Det överskuggades dock av en misstro och rädsla inför staten. Hon hade inte reflekterat över sin familjs situation då, vilket innebar att hon inte ifrågasatt familjens villkor, eller hur dessa påverkat familjens organisering såsom arbetsdelning, jämlikhet och könsroller.

”Familjen fick ta mycket ansvar. Man litade inte på att någon skulle göra vad de vad de sa att de skulle. Man fick gå med mutor om man ville ha sjukvård, och sådant. Allt var gratis, alltså barnsomsorg, utbildning, men man var tvungen att kompensera deras lön för att de skulle göra sina uppgifter. Man ställde inga frågor.”(Ines)

6.1.1 Föräldraförsäkring

Förutsättningar för föräldraledighet upplevdes ha stor inverkan på hur de i familjerna organiserat sina liv. De intervjuade berättade att hur de inledningsvis löste föräldraledigheten i hemlandet, till viss del lagt rälsten för hur de fortsättningsvis kom att organisera sina liv. Det tycktes få betydelse för hur omfattande omställningen blev till villkoren i Sverige.

Ines berättar hur familjepolitiken i Rumänien prioriterades, och att föräldraledigheten och ansvaret för barn enbart riktade sig till modern. Allt annat var otänkbart, även inom den egna familjen. Mammorna förväntades vara hemma i 4 månader, för att sedan återvända till arbete. Det innebar att många mammor tvingades lämna bort sina barn till andra familjemedlemmar, eller till statliga institutioner. Hon berättar hur de institutionella villkoren rättfärdigades med jämställdhetsparoller, att både män och kvinnor förväntades arbeta. Hon berättar även hur omsorgsansvaret för små barn inbegrep både mormor och farmor. Detta formade kvinnans roll; som ansvarig för både omsorgen för barnen och familjen, som yrkesarbetare, och senare i livet som ansvarig för omsorgen för barnbarnen. Lisa berättar hur de institutionella villkoren förändrats gradvis genom att pappor i Storbritannien fått rätt till föräldraledighet. Men hon gav även uttryck för en frustration över att förutsättningarna inte levdes upp till i praktiken.

”(papporna)... de fick väl (vara föräldralediga), det har blivit mer och mer så, men det var som det liksom ändå var tänkt till mamman, och det är sånt man kan reagera på, att det inte har kommit längre.”(Lisa)

Lisa berättar hur hon varit hemma med alla barnen, och att hon upplevde att föräldraledigheten varit generös. Hon hade dock ofta känt sig ensam i sin roll som omsorgsgivare. Hon beskriver hur hon tampades mellan valet att arbeta, och vara hemma längre med sina barn, men att hennes arbetsgivare till slut krävde att hon skulle gå tillbaka. Hon berättar hur villkoren som gavs för föräldraledighet inte motsvarade hennes behov av stöd, och att hon inte upplevt sig haft möjlighet att förändra familjens situation.

”Det är bara i början man får mer pengar. Det är som att de som gjort reglerna inte har barn själva. De förstår inte hur svårt det är att få pengarna att räcka till. Det var tufft, och då blev det så, att jag fick vara ensam mycket, med barnen.”(Lisa)

Ulla berättar att det varit hon som varit hemma med barnen. Beslutet att vara hemma kom av hur hennes föräldrar organiserat omsorgen i uppväxthemmet samt av hennes syn på barn och barnuppfostran. Hon berättar att de villkor som präglade föräldraledigheten bidragit till att familjen fungerar mer ”effektivt”, och att de haft möjlighet att ta egna beslut om hur de ska organisera föräldraledigheten inom familjen. Paolo medger att han funderat över hur de organiserat omsorgen för barnen i efterhand. Han berättar hur han idag skäms för att han inte

spenderade mer tid med sina söner. Han berättar hur omgivningen inte förväntade sig att pappor skulle vara föräldralediga, och att man riskerade att inte betraktas som att man levde upp till rollen som far, anställd, eller som man. Han upplevde ett stöd från sin familj när familjen fick barn, och att det är något han värnar om än idag, och vill föra över till sina barn.

”Om jag ska vara ärlig så är det inte många pappor som är hemma i Italien, inte där jag kommer från i alla fall, det ses inte som helt, riktigt. Det kan ju låta löjligt men man blir lite illa sedd på, om man går hemma, folk undrar ju vad som är fel, om inte mamman kan. Att jag inte var där var kanske inget jag står för idag, jag såg inte mycket av min son, men sedan blev det bättre med jobb och så, kunde vara mer flexibel.”(Paolo)

6.1.2 Barnomsorg

Följande tema behandlar vilka förutsättningar barnomsorgen innebar för familjerna i hemlandet, samt hur dessa omsattes. Avsnittet fokuserar på hur familjerna betraktade omsorgsfördelningen både mellan föräldrarna i familjen, samt som ett ansvar delegerat utanför familjen.

Intervjupersonernas erfarenheter av barnomsorg belyser hur olika inställningen kan vara inför barnomsorgen som välfärdstatlig inrättning. De gav uttryck för en medvetenhet om att barnomsorgen innebar möjligheter för båda parterna att förvärvsarbeta. Samtidigt framkom det i intervjuerna att föreställningar förknippade med barnomsorg haft betydelse för hur familjen betraktades. Ulla berättar hur hon i perioder använt sig av barnomsorgen i Tyskland. Hon upplevde det dock som att hon fick betalt för att ta hand om andras barn, vilket gav henne dåligt samvete. Det hade resulterat i att hon gick ner i tid, och bytte jobb från klasslärare till vikarie. Paolo berättar hur familjen hade använt sig av en ideell form av barnomsorg. Han uttrycker dock att allmänhetens förväntningar haft betydelse för hur familjen löst omsorgen för barnen i familjen. Han berättar hur de utsatts för ”skvaller” när familjen använt sig av ideell barnomsorg, vilket kom av att det funnits en föreställning om att det var en ”viss typ” av människor som vände sig dit.

”Men jag minns att (partnern) skämdes ibland när hon var där, det var många unga mammor om du förstår, lite för unga. Ibland gillar inte folk sånt, och det pratas. Och, man ville inte att folk skulle se henne som en av dem.”(Paolo)

Lisa berättar att hon inte utnyttjat barnomsorgen i Storbritannien. Även hon berättar hur barnomsorgen präglades av föreställningar kring familjer som vände sig till den. Men hon poängterar att det fanns bra barnomsorg, bara inte där hon bodde. Hon hade fått höra att de barn som gick i den lokala barnomsorgen ofta hade en problematisk hemmiljö. Hon berättar

att det var ”sunt förnuft”, att man inte satte sina barn där om man inte var tvungen.

”Man sätter ju inte sitt barn var som helst. Sen är det lite så att... det är en viss typ av barn, eller man ska aldrig säga nåt om barnen, men föräldrarna då, som... ofta var det folk som inte kunde ta hand om sina barn.”(Lisa)

Lisa beskriver sin situation som dubbel. Hon ville bevisa att hon klarade av både karriär och ta hand om sina barn, samtidigt som hon trodde att hon hade mått bättre om hon bett om mer hjälp och stöd. Hon berättar att ideellt stöd aldrig kom på fråga, då hon inte ville betraktas som utsatt. Samtidigt innebar det förväntningar på att hon skulle klara sig själv. Ines berättar att barnomsorgen var fördelad på olika institutioner; för barn från fyra månader, och för barn från tre år. Hon hade försökt att undvika att lämna sina barn till den tidiga barnomsorgen.

”Det ville man undvika, att lämna sitt barn när det var så litet, man ville vara en bra mor. Man ville undvika att lämna iväg dem innan de var tre. Jag försökte arbeta en del, man försöker göra maximalt för sitt barn, man tänkte inte på något annat.”(Ines)

6.1.3 Fördelning av hem- och förvärvsarbete

Temat kan i viss mån betraktas som en konsekvens av de villkor som upprättats genom hur föräldraförsäkring och barnomsorg omsattes i praktiken inom familjerna. Intervjupersonerna tycktes medvetet ha reflekterat kring vad arbetsfördelningen innebar för könsrollerna i familjen. Framträdande i intervjuerna med mödrarna var frånvaron av partnern, och i samtliga intervjuer tycktes delegeringen av arbete och ansvar framförallt utgått från kvinnorna.

Ines berättar hur samhället och familjen präglades av jämlikhet vad gällde förvärvsarbete. Hur arbetet fördelades i hemmet betraktades emellertid som en familjeangelägenhet. Dock präglades samhället av en föreställning där hushålls- och omsorgsarbete var en kvinnoyssla. Hon berättar även att det var den enda bild hon hade av hur familjen kunde fungera. Hon upplevde ingen möjlighet att då upplysa sig om omvärlden. Hur fördelningen inom familjen organiserades blev således något naturligt.

”Båda skulle arbeta, det var som propaganda, man fick veta att det var jämlikt. Så det var väldigt traditionellt i systemet, mannen skulle bara arbeta, kvinnan också, men hon hade samtidigt familjeansvaret. Det blev dubbelarbete. Jag reflekterade inte över det då. Det var klart tydligt mer uppdelat där, man får tänka på att jag kom inte som ungdom, så det gjorde ju att jag redan hade en etablerad roll, som hustru, mamma, inte alls samma som i Sverige. Jag reflekterade inte över kvinnans roll då, det var den bild man hade, man såg föräldrarna, hade en bild av hur det var när man växte upp. Alla hade det lika.”(Ines)

Lisa hade upplevt att det borde vara individuellt hur man löser fördelningen i familjen. Samtidigt uttrycker hon en önskan om att hon haft styrkan att ställa mer krav, och ta fler

diskussioner med sin partner. Hon berättar att hon å ena sidan verkligen ville satsa på sin karriär, samtidigt upplevde hon att hon inte levde upp till rollen som en bra mamma. Hon kände att hon ständigt slets mellan arbetet och familjen. Hon uttrycker även en frustration över att samma krav inte ställdes på hennes partner.

”Fast vi hade det inte så, nu när jag pratar om det tycker jag det är jobbigt, för... jag vet ju vad jag tror på, men så ändå. Det är ju så... ganska orättvist egentligen, för både som mamma och i arbetet så ställs så höga förväntningar. Helst ska man både vara hemma med sina barn, samtidigt som du inte får svika jobbet, eller ge upp karriären. Men det är svårt att få ihop det... man hamnar mitt emellan. Där hade jag nog önskat att samma krav ställts på (hennes partner). Men de slipper ju undan.”(Lisa)

Paolo berättar att det inte enbart var upp till familjen att bestämma hur de skulle organisera arbetsfördelningen. De fick anpassa sig efter de regler som bestämdes på hans arbetsplats. Samtidigt uttrycker han att han värderade hem- och förvärvsarbete lika, men att arbetsfördelningen gavs av omständigheterna. Både Paolo, Ines och Ulla gav uttryck för att hur de själva organiserade fördelningen av hem- och förvärvsarbete påverkats av hur deras egna familjer gjort under deras uppväxt. Ulla beskriver familjens organisering som en funktionell arbetsfördelning. Hon uttrycker liksom Paolo att hon inte betraktar arbetet i hemmet som mindre värt än yrkesarbetande, men att det däremot för henne var en fråga om effektivitet, preferenser och olika strategier att få ihop livet i familjen. Hon beskriver att det var viktigt för henne att uppfattas som en bra förälder, vilket innebar att ta det större ansvaret hemma. Samtidigt som hon ville bevisa sig som en bra förälder hon tog illa vid sig om andra lade sig hur de hade löst situationer i familjen. Hon upplevde det som ett intrång när människor kommenterade hennes beslut att gå ner i tid för att vara hemma med barnen.

”... jag menar, barn är ju något så offentligt, fast ändå privat. Det kanske är så det är, alltså varför det är så känsligt sånt där. Man vill ju inte att någon ska lägga sig i, samtidigt vill man uppfattas som en bra förälder.”(Ulla)

6.2 Mötet med den svenska välfärdsstaten

I följande avsnitt redovisas den andra resultatdelen, där familjernas tidigare erfarenheter av institutionella förutsättningar samt normer och värderingar, konfronteras mot upplevelsen av mötet med den svenska välfärdsstaten. Avsnittet ämnar belysa hur familjerna förhöll sig till förändrade institutionella och kulturella villkor, samt vilken betydelse det fått för familjernas egen organisering. Vad som framkom i intervjuerna var att själva mötet med nya institutionella och kulturella villkor medfört att personerna kommit att reflektera över

familjens egna införlivade kulturella villkor. Det väckte både känslor av drivkraft och förändringsvilja, som stolthet och försvar för de egna värderingarna.

De intervjuade uppgav att de slogs av hur korrekta och fyrkantiga villkoren var som präglade välfärdssystemet. Ulla upplevde även att välfärdstaten inte tycktes så flexibel. Paolo berättar hur alla praktiska göromål gick genom hans partner från Sverige, men att det ställdes krav på honom att ”sätta sig in i, och förstå systemet”. Under intervjuerna nämns språket som ett hinder som skulle överkommas för att kunna både fungera praktiskt i den institutionella kontexten, som för att kunna möjliggöra eftertanke och reflexivitet över vad det satte för villkor för familjerna i sociala sammanhang. Paolo, Ulla och Ines upplevde språket som ett krav som ställdes på dem utifrån. De hade efter en tid kommit att ifrågasätta både de institutionella villkor som ställdes upp för familjen, samt hur den egna familjen organiserades inbördes, något som ska visa sig tog olika riktningar för intervjupersonerna. Ines upplevde lättnad vid det första mötet med den svenska välfärdsstaten.

”Oj, det var en stor skillnad när vi kom till Sverige, allt ordnas av andra. Det var så jag upplevde det, att det funkar, jag behöver inte gå med mutor, inte för något, det funkar ändå. Det var nytt för mig, att kunna slappna av, det var okänt för mig. Allt.”(Ines)

Ulla berättar att hon upplevde det första tiden som friktionsfri och att det liknade det institutionella system hon var van vid sedan innan. Hon förändrar sedan sitt resonemang, och gav uttryck för en känsla av att bli ifrågasatt i hur hon och hennes familj organiserade sina liv.

”Ja, alltså, jag vet att jag inte tänkt på det så förut, men jag vet att jag också reagerade. Jag antar att det är det där med kultur, man tänker på olika sätt. Men jag kände, jag kände mig... alltså till och med upprörd ibland. Det var som om man inte fick göra, eller... om man säger så här: människor lägger sig i, och jag känner att min familj är min familj. Och så var det lite.”(Ulla)

6.2.1 Föräldraförsäkring

Avsnittet ämnar belysa vad förändrade villkor i föräldraförsäkringen innebar för familjen, och vilken inverkan det fick för både familjernas praktiska organisering som för de egna föreställningarna kring familjen. Föräldraförsäkringen innebar förändrade villkor för familjerna, men de upplevde samtidigt att omgivningen reagerade på hur familjen valde att organisera sig. För Paolo innebar det att kunna vara föräldraledig, vilket tidigare inte accepterats utifrån de normer och värderingar som präglat hans roll som far i Italien.

”Det var helt fantastiskt tyckte jag, jag fick ju vara hemma en hel del när vår andra son kom, för (hans partner) skulle kunna plugga. Och det var bara att göra det, och alla nästan klappade händerna. Jag var liksom stolt att jag var hemma.”(Paolo)

Alla intervjupersonerna uttryckte möjligheter med föräldraledigheten, framförallt då de upplevde att det frigjorde tid. Lisa och Ines uttryckte att det separerade rollen som mor och förvärvsarbetare. Det som framträdde i intervjuerna var även hur alla reagerade mot det grundläggande synsätt som de upplevde präglade de kulturella och institutionella villkoren i Sverige. Det handlade om föreställningen kring hur ansvarsrelationen mellan stat – familj var fördelad, och vilka konsekvenser de tyckte att det fick för samhället. De uttryckte hur synen på statens ansvar skedde på bekostnad av relationerna och familjens ansvar för de egna.

”Men jag tycker ibland bara att man glömmer barnen. De borde vara mer i fokus... jag vet inte, jag tycker att man glömmer för vems skull allt finns menar jag.”(Ulla)

Lisa synliggör i sin berättelse något som även det återkom i några av de övriga intervjuerna, nämligen en upplevelse av att välfärdstaten i Sverige präglades av en diskrepans mellan de förutsättningar som präglade systemet, och hur de efterlevdes i samhället. De upplevde att det ställdes höga krav på dem, som de inte uppfattade att omgivningen själva levde upp till.

”Vad jag menar är, att det är ju inte så många pappor som är hemma här heller. En månad här och där kanske, men jag menar, då spelar det ju ingen roll vilka regler som finns.”(Lisa)

6.2.2 Barnomsorg

Barnomsorgen i Sverige är en etablerad inrättning, och något som de allra flesta i Sverige tar för givet. Mot bakgrunden av föräldrarnas tidigare upplevelser avser avsnittet belysa vilken betydelse barnomsorgen fick för familjerna, och om de mer eller mindre nya villkoren inneburit förändringar i organiseringen vad avser ansvar och omsorg för barn. Avsnittet belyser även hur den tid som frigörs om barnomsorgen utnyttjas, omsätts i familjerna. Återkommande var upplevelsen att barnomsorgen innebar en möjlighet till förvärvsarbete, vilket föräldrarna upplevde separerade rollen som förälder och yrkesarbetande.

”Det är nog det jag är gladast över, för ingen som inte har varit med om att inte ha sina barn på dagis förstår vilken välsignelse det är. Man får tid på ett sätt som... inte... man får möjlighet att välja mer, tid till sig själv, jobb, vara en bra mamma. Tiden blir delad, i stället för att man ska försöka få allt att fungera samtidigt.”(Lisa)

Tre av de intervjuade som utnyttjat barnomsorgen, upplevde att för mycket ansvar lades på barnomsorgen i Sverige. Upplevelsen var att barn sattes i omsorg för tidigt, och fick gå för långa dagar. Det resulterade i att Lisa och Ulla arbetade mindre idag, än de planerat göra från

början. De uttryckte en föreställning om att det "var det normala" att göra i Sverige. Ulla berättar att hennes beslut att inte använda sig av barnomsorgen bemöttes med oförståelse från omgivningen. Paolo berättar hur barnomsorgen bidragit till att aktivera hans roll som förälder, och att man i barnomsorgen inkluderade honom på samma villkor som modern. Det fick honom att fundera på hur han haft det tidigare och ifrågasätta den relation han själv haft med sin far. Paolo berättar hur känslan av att på lika villkor som mamman uppgå i sammanhang med barnen var en början på en ny dialog i familjen.

"Det var väldigt skönt, det var som att någon bekräftade att jag också kunde, att det var lika bra om jag dök upp på föräldramötet, och det var, naturligt." (Paolo)

6.2.3 Fördelning av hem- och förvärvsarbete

I avsnittet Fördelning av hem- och förvärvsarbete belyses frågan om vilken inverkan förändrade institutionella och kulturella villkor egentligen fick för dynamiken i familjen. Det är även i behandlingen av det här temat som konfrontationen med tidigare villkor och föreställningar framträdde som starkast. Det var i arbetsfördelningen som förväntningar från omgivningen ställdes på familjen, både i det offentliga, och det privata. Könroller inom familjerna kontrasterades mot nya institutionella och kulturella villkor, vilket bidrog till att föräldrarnas egna föreställningar och normer ifrågasattes av omgivningen. De intervjuade upplevde sig kritiserade och ifrågasatta i hur de löste fördelningen av arbete i familjen utifrån de nya institutionella förutsättningarna. Det kom till uttryck i möten med barnavårdscentral, barnomsorg och med människor i deras omgivning. Här återkommer känslor av att det ställdes höga krav, och att de synades i högre grad än den svenska majoriteten.

"Att allt ska vara på ett visst sätt, att man ska dela... på allt, jobb barn hämta lämna dagis. Jag vet att på dagis så sa de en gång att... nu har vi inte sätt (partnern) på länge, jobbar han mycket? och de sa det inte sådär intresserat, utan mer... var håller han hus?" (Ulla)

Ines upplevde att pappans roll i familjen förändrats, och att det innebar en stor skillnad för familjen. Det innebar nya möjligheter och hon berättar att hon snabbt såg de positiva effekterna. Dock framhåller hon, att även om partners roll som pappa förstärktes, så var det svårare för honom att anpassa sig till nya villkor. Arbetsfördelningen i hemmet hade dock inte förändrats nämnvärt i någon av familjerna. Ines menar dock att omställningen i Sverige medfört att det har utvecklats en ny dialog mellan henne och hennes partner.

"Arbetet i hemmet, det har inte förändrats så mycket, det är vanor, man gör som man alltid har gjort, men visst, vissa förändringar har det blivit. Dynamiken har förändrats,

mer uppdelning, hjälps åt mer, men det behöver inte handla om att diska, laga mat. Det finns andra saker man kan hjälpas åt med.”(Ines)

Ulla berättar hur hon reagerat starkt på att bli ifrågasatt och att det ställdes krav på henne och hennes familj att förändra sina vanor. Hon berättar att det snarare fått en motsatt effekt, och att det över tid stärkt henne i hennes egna värderingar. Samtidigt är hon frustrerad över att människor i omgivningen har åsikter om hur de löste sin familjesituation.

”Men det var lite så, att man nästan gjorde mer som... som man tyckte för att visa at det är ok, men man sa det inte, bara mer visa att det finns andra sätt. Så det har väl blivit mer medvetet. Man blir ju det också, för varje barn, förstår man mer, tänker mer.”(Ulla)

6.2.4 Problem i mötet med den svenska välfärdsstaten

I följande avsnitt redogörs för vilka problem föräldrarna upplevde i mötet med den svenska välfärdsstaten. Avsnittet fokuserar hur kompatibla familjerna upplevt familjens organisering i relation till de nya institutionella och kulturella villkor som kom till uttryck genom föräldraförsäkring och barnsomsorg, samt vilken betydelse det fått för familjerna. Vidare är avsikten med avsnittet att belysa hur föräldrarna reflekterat kring hur mycket de behövt förändra, eller anpassa familjen för att integreras utifrån de nya villkoren i Sverige.

Föräldrarnas gav uttryck både för känslor av att mycket var lika och kompatibelt, samtidigt som de fått göra avkall på vissa normer och värderingar för att finna sin plats i omgivningen. Det gav upphov till motstridiga känslor inför familjens villkor i den svenska välfärdsstaten. Föräldrarna reagerade på hur statens ansvar för familjen underminerat betydelsen för relationerna i familjen och familjens eget ansvar och utrymme att välja hur de ska organisera sina liv. De gav uttryck för känslor av att bli ifrågasatta i hur de valt att organisera familjen.

”Jag kan tänka mig att staten, att det är alldeles för mycket, kanske tar människor inte tillräckligt stort ansvar. Många glömmet bort hur viktigt det är med familjen, att ta med gamla och yngre med i familjebilden. Det förstår jag inte, så tänker inte jag. (...)Hur kan man bara lämna gamla sådär, sjuka, ensamma. Inte ta in dem i familjen. Men det är väl en välfärdens konsekvens i Sverige, man tar inte ansvar, det är statens ansvar.”(Ines)

”Alltså det där är ju väldigt svårt, sen har det ju gått så lång tid, man blir ju annorlunda. Men nåt som jag tycker är viktigt är att man tar hand om sina egna, och de där tycker jag det är många som glömmet här.”(Paolo)

Ines menar att hon stött på många kommentarer när det gäller både hennes egna värderingar och normer, samt hur hon omsatt dessa i praktiken. Hon berättar om en önskan hos henne att påverka andra, och framförallt sina barn. Hon vägrar göra avkall på vissa av sina värderingar. Dock menar hon att hon varit tvungen att anpassa sig för att finna sin plats och bli accepterad.

”Värderingar med familjen och sådär, det är viktigt, och skillnad. Jag har tagit hit min mamma, och min mans mamma från Rumänien. Det förstår inte alla, att man tar in dem i hemmet. Det har många kommenterat ja, några beundrar mig, andra förstår inte alls, säger du är inte klok i huvudet. Att jag offrar så mycket, men jag ser det inte så.”(Ines)

Lisa berättar hur hon upplever att det inte är accepterat att ha en annan syn på jämställdhet än den hon menar präglar Sverige. Det har lett till att hon betar sig på ett sätt i hemmet, men tonar ner sin framställning utåt och i dialog med omgivningen. Återkommande är även ett omvänt tidsperspektiv där intervjupersonerna upplevt att familjesyn, könsroller och arbetsdelning först tyckts lika och kompatibelt, men som med tiden känts allt mer främmande.

”Sen ju längre man är här ju mer fattar man att man inte fattar. Då kanske man kan snacka om en sån där kulturkrock kanske. Man skulle väl kunna se det som att.. eller jag känner väl att det blir mer tydlig med tiden, hur olika man tänker och så. I början är allt nytt, och så bara, alltså man anpassar sig, försöker förstå. Sen går det upp för en, och så reagerar man.”(Ulla)

Några av intervjupersonerna uttrycker även förvirring i vad som förväntades vara ett accepterat sätt att vara och handla. De upplever att det har hållit dem tillbaka i vissa situationer. Ulla berättar att det är ett resultat av att ständigt bli påmind om att hennes familj inte handlar på rätt sätt, och att ha blivit ifrågasatt kontinuerligt i offentliga sammanhang.

”Men ibland känner man sig nog lite förvirrad, förr mer kanske. Att man inte riktigt vet när man gör rätt. Om man säger rätt saker. (...) I sig har det inte varit svårt eller så men, jag tycker att jag blivit lite attackerad, för att jag väljer att göra på ett visst sätt. Och det som gjort mig arg är väl mest det att folk gått på min man, till och med när han inte vart där, och det är så respektlöst.”(Ulla)

Ines berättar hur nya förutsättningar medfört att hon reflekterat över sitt liv på ett sätt hon inte upplever sig ha gjort tidigare. Paolo och Lisa ger ett liknande resonemang, där Lisa berättar hur hon tidigare tagit familjens villkor för givet. Men i mötet med nya villkor och andra sätt tänka, konfronterades hon med vad hon betraktar som sitt eget ”bagage”, vilket har fått henne att ifrågasätta sina egna normer och värderingar.

”Jag tycker det är lite intressant att man liksom inte funderar hur man har det, förrän... ja men när man kom hit. Det var väl första gången jag egentligen funderat på vissa saker, eller... över huvudtaget om hur man haft det, hur ens föräldrar haft det.”(Lisa)

Hon menar att det fått henne att förändra sig, dels på grund av de förväntningar hon upplever haft på sig, samt de nya institutionella förutsättningar som direkt haft konsekvenser i familjens liv, med exempelvis arbetsdelning i hemmet och barnomsorg. Samtidigt berättar hon hur hon inte upplever sig ha varit tvungen att ge upp sina ideal. Hon uppger också att hon inte känner sig inkluderad, eller betraktad som en naturlig del av det svenska samhället.

”Man måste ju alltid anpassa sig, det måste man. Och det känner jag nog, att man har blickarna på sig mer här, det är det jag menar med att det är fyrkantigt, alla tycker så mycket här, att man ska vara på ett visst sätt. (...)Nej jag vet inte. Det är ju inte så att jag gett upp vad jag tror på menar jag.”(Lisa)

Ulla ger uttryck för en liknande känsla i sin berättelse. I offentliga miljöer har hon känt sig pressad att förändra familjen. Hon gör en åtskillnad mellan de inre värderingarna, och det man visar upp gentemot omgivningen. Framförallt lyfter hon fram situationer där människor reagerat på att hon varit hemma med barnen i längre perioder, samt arbetsfördelningen mellan henne och hennes partner vad avser hämtning och lämning på dagis och föräldraledighet.

”Det är mer som att man får veta vad som är ok och inte, och man anpassar sig bara. Man tänker inte på det. Man kanske gör på ett visst sätt hemma, och gör annorlunda när man är ute. Men man synas hela tiden.”(Ulla)

Paolo riktar kritik mot vad välfärdsstaten implicerar genom ett stort ansvar för familjen. Han berättar dock hur vissa förändringar varit bra och inneburit att han har blivit mer närvarande som far, och att arbetsfördelningen i hemmet är mer jämlik idag. Men även Paolo relaterar till, som Ines uttryckte det, välfärdens konsekvenser. Han framhåller hur familjens ansvar för de egna inte ska styras av, eller lämpas över på staten. Ines uttrycker en ambivalens inför om huruvida hon har anpassat och förändrat sig. Vissa normer och värderingar har hon medvetet hållit hårt fast vid, samtidigt som vissa förändringar föll sig naturligt. Hon berättar hur hon kombinerar de värderingar och normer hon upplever sig fått med sig från Rumänien, men att hon även anpassat sig när det krävts av henne.

”Jo men så är det, jag kombinerar, anpassar mig till det som är bättre, men inte när det inte känns bekvämt. Jag upplevde det var viktigt, för att det ska fungera, för att finna min plats. Men jag säker på att jag var tvungen att anpassa mig. Men jag kan inte bara ge upp vad som är min identitet, vad jag står för. Det räcker med så små nyanser för att få bevara sin identitet, jag är inte svensk, jag får vara invandrare.”(Ines)

Hon ger även uttryck för att hennes barn kommer att få det enklare då de slipper göra de uppoffringar hon har fått göra i anpassningen till det svenska samhället. Samtidigt uttrycker hon en vilja om att hennes arv överförs till hennes barn, och att de inte glömmer sin bakgrund.

”Det bara blir så med arbetsfördelningen, föräldraförsäkring, andra generationen invandrare behöver inte göra samma uppoffrande, behöver inte anpassas. Jag vill inte att de glömmer att vara ungrare, men jag ser det inte som ett problem.”(Ines)

Ulla berättar hur hon inte känt viljan att förändras. Det har dock inneburit att hennes familj fått utstå kritik och blivit ifrågasatta i hur de organiserar sina liv. Det har givit henne en drivkraft att nästan statuera exempel, att än mer stå för alternativa normer och värderingar.

Återigen handlar det om hennes tro på att det är viktigt att mamman är hemma med sina barn, välja bort yrkesarbete, och lämna den huvudsakliga försörjningen åt maken.

”Snarare tvärt om. Jag känner mig starkare, att jag vill ännu mer nu, visa vad jag står för, att det inte är fel.”(Ulla)

7. Sammanfattning

Avsnittet ämnar kortfattat sammanfatta resultaten från intervjuerna med föräldrarna om deras möte med den svenska välfärdsstaten. Sammanfattningen löper längs med studiens tematiska uppdelning; Föräldraförsäkring, Barnomsorg samt Fördelning av hem- och förvärvsarbete. Varje tema delas i sin tur upp utifrån studiens två perspektiv; institutionella förutsättningarna, samt normer och värderingar. Efter sammanfattningen följer uppsatsens slutsatser.

Föräldrarnas första intryck av mötet med den svenska välfärdsstaten var positivt och utgick främst från välfärdsstatens praktiska förutsättningar. Dock upplevdes krav från omgivningen att snabbt sätta sig in i och förstå systemet, samt att lära sig språket. Språket upplevdes som ett hinder. Reflektioner kring normer och värderingar som de upplevt att de konfronterats med kom först efter en tid. Ines var den som tog störst intryck av det första mötet med den svenska välfärdsstaten. Lisa och Paolo var de som i det första skedet upplevde minst omställning.

Föräldraförsäkring

Institutionella förutsättningar; föräldraförsäkringen upplevdes som generös och hade fungerat praktiskt för familjerna. De institutionella förutsättningarna gav nya möjligheter, framförallt genom att den frigjorde och separerade tiden i familjen. Föräldrarna upplevde det som att rollen som förälder och arbetare särskiljdes. De upplevde att föräldraförsäkringen i Sverige tycktes inkludera fadern. Emellertid uppfattade de inte att män i Sverige i någon större utsträckning utnyttjade de institutionella förutsättningarna. Intervjupersonerna upplevde dock att krav ställdes på deras familjer att de skulle utnyttja föräldraförsäkringen jämställt.

Normer och värderingar; omgivningen hade reagerat och ifrågasatt hur familjerna löste föräldraledigheten utifrån de institutionella förutsättningar som gavs. Kraven på att de skulle sträva efter en mer jämställd fördelning, upplevdes vara högre än på den svenska majoritetsbefolkningen. Faderns rollen upplevdes inkluderad i föräldraförsäkringen på grund av att det var accepterat, och uppmuntrades av omgivningen. Normer och värderingar, både införlivat i de institutionella förutsättningarna som i omgivningen, upplevde Paolo tidigare hade begränsat hans möjligheter till föräldraledighet. Föräldrarna gav uttryck för att välfärdsstaten fick för stort inflytande i organiseringen av föräldraförsäkringen. I stället för att

utgöra möjligheter för familjerna, upplevde de att krav ställdes i förhållande till föräldraförsäkring. Familjens ansvar för den egna organiseringen av föräldraledigheten upplevdes som för litet, och att det skedde på bekostnad av relationerna i familjen.

Barnomsorg

Institutionella förutsättningar; upplevelserna av barnomsorgens förutsättningar var överlag positiva vad avser möjligheten att kombinera arbete och familjeliv. Tydligast framkom det i förhållande till kvinnornas upplevelser. Barnomsorgen möjliggjorde att både förvärvsarbete, att vara förälder, samt frigjorde tid till andra aktiviteter. Utnyttjandet av barnomsorgen innebar mindre slitningar med arbetsgivare. Ulla använde sig dock inte alls av barnomsorgen, och Lisa utnyttjade barnomsorgen i låg utsträckning.

Normer och värderingar; Det fanns en föreställning om att ett för stort ansvar lämpades över på barnomsorgen i Sverige. Framförallt upplevde de att barn lämnades för tidigt i barnomsorg, samt gick för långa dagar. Ulla upplevde att hennes beslut att inte utnyttja barnomsorgen möttes med oförståelse från omgivningen. Lisa valde trots förändrade möjligheter att arbeta mindre än hon tänkt, på grund av hennes värderingar att barn inte bör vara i barnomsorg i för hög utsträckning. Paolo och Ines upplevde att det fanns en inkluderande attityd till fäder i barnomsorgen, vilket bekräftade fadern i rollen som förälder. Det innebar för Paolo att han förändrat sin syn på föräldraskap i Sverige.

Fördelning av hem- och förvärvsarbete

Institutionella förutsättningar; nya institutionella förutsättningarna upplevdes som möjligheter för familjerna vad avser fördelning av hem- och förvärvsarbete. Dock tycks familjens egen organisering av fördelning av hem- och förvärvsarbete inte ha förändrats nämnvärt. Ines upplever dock att de förändrade villkoren resulterat i en ny dialog i familjen vad avser arbetsfördelning. Paolo upplevde att familjen delade mer lika idag vad avser hem- och förvärvsarbete, i relation till hur familjen organiserat sig i Italien.

Normer och värderingar; utifrån de möjligheter som bjöds i Sverige vad avser föräldraförsäkring och barnomsorg, upplevde föräldrarna sig ifrågasatta i hur de omsatte förutsättningarna i praktiken. Kritiken kom både från de som arbetade inom barnomsorgen som på barnavårdscentral, men även från omgivningen, och på arbetsplatsen. Lisas, Paolo och Ines upplever en ny dialog i hemmet vad avser fördelningen av sysslor mellan partnerna i familjen. Männens roll som hemarbetande och förälder har i viss mån förstärkts, men får i resultaten inga praktiska uttryck. Kvinnornas roll tycks relativt oförändrad.

8. Slutsatser

Studien visar att dessa familjers migration till Sverige inneburit en praktisk och kulturell konfrontation med nya familjevillkor i välfärdsstaten. Resultaten visar att familjernas omställning till nya familjevillkor i Sverige överlag fungerat bra, men att det har funnits försvårande omständigheter. Det var först i mötet med nya villkor och förutsättningar som föräldrarna började reflektera kring vad olika institutionella och kulturella villkor innebar för familjen. Det var således först efter en tid som det uppenbarade sig för föräldrarna om huruvida familjernas egen organisering och införlivade normer och värderingar var kompatibla med villkoren i Sverige, och vad som skulle komma att upplevas som problem.

Resultaten visar att mötet med den svenska välfärdsstaten ur ett institutionellt perspektiv inte upplevdes innebära några större problem för familjerna. Föräldraförsäkring och barnomsorg tycktes både tillgängligt, och hade utrymme för familjernas egna lösningar och organisering. Samtidigt visar resultaten att det ställdes krav på familjerna att förstå, och sätta sig in i systemet, samt att de snabbt skulle lära sig språket. Således visar resultaten att trots familjernas olika bakgrund, förutsattes det att de antingen var införstådda med hur det institutionella systemet fungerade och implementerades, alternativt att de förväntades att lära sig och anpassa sig efter det institutionella systemet. Mönstret stämmer således med Vogel & Hjerm samt Åhlund som menar att migrantens språk och livsstil försvårar migrantens sociala integration, samt att förväntningar på att migranter ska lära sig värdlandets språk och kultur haft betydelse i integrationen av familjerna (Vogel & Hjerm 2002, Åhlund 2007).

Emellertid är det svårt att dra slutsatser om vad som föranledde familjernas upplevelse av att ställas i en kravfylld situation. En tolkning är att familjerna betraktades som européer, och inte uppfyllde kravet i föreställningen om ”invandraren”. Det kan ha lett till att de förväntades förstå, och använda sig av de institutionella förutsättningar som fanns att tillgå. Den tolkningen stärks i och med att familjernas upplevelser inte bekräftar studier som visat att migranten ofta blir diskriminerad i välfärdsstaten, något som Mulinari och Schierup sett i relation till utomeuropeisk migration (i Hjerm Peterson 2007). Utifrån det resonemanget tycks resultaten visa på att studiens europeiska familjer och den utomeuropeiska migranten i tidigare forskning inte behandlas på samma villkor. Samtidigt skulle man även kunna tolka det som att familjerna blivit mål för en ambition att integreras i Sverige. Den tolkningen vilar på studiens resultat som visar att familjerna förväntats lära sig det svenska språket och anpassa sig till Sveriges kulturella och institutionella villkor. Det stärker Ålunds resonemang

om den kulturellt avvikande migrantens integrering i (föreställningen om) det kulturellt homogena samhället. Utifrån det resonemanget omfattas även studiens familjers upplevelser av integration av problem med kulturella förtecken. Vidare studier krävs emellertid för att kunna stärka någon av de respektive tolkningarna.

Resultaten visar att det var i familjernas möte med nya normer och värderingar som gav upphov till flest problem. Problemen kom till uttryck i att de känt sig ifrågasatta och kritiserade i hur de valde att lösa och organisera familjen efter de institutionella förutsättningar som gavs i Sverige. Det upplevdes i mötet med barnsomsorg, barnavårdscentral, arbetsplats samt av människor i omgivningen. Trots upplevelsen av ett praktiskt utrymme att omsätta välfärdsstatens institutionella förutsättningar efter familjens egna behov, visar resultaten på att samma utrymme inte gavs utifrån samhällets kulturella villkor. Således var familjernas lösningar och inre organisering mindre kompatibla med samhällets kulturella villkor än välfärdsstatens institutionella förutsättningar. Det stärker teorier kring familjepolitisk utformning och den betydelse det har för hur man löser organiseringen inom familjen, utifrån de normer och värderingar som formas inom de institutionella villkoren (Crompton 2007). Utifrån det perspektivet kan frågan ställas om de krav som ställs på migranter att anpassa sig för att integreras är för höga, och kanske för svåra att leva upp till? Intressant vore det att reflektera kring, då föräldrarna i studien inte upplevde att de helt kunde förena olika synsätt kring organisering av familjen samt att det försvårat familjernas integration, vilket aktualiserar frågor om samhällets attityd kring integration av migranter, i relation till familjepolitisk utformning.

Studien visar på att familjerna på grund av omgivningens ifrågasättande upplevde krav att anpassa och förändra familjens organisering. Det medförde en känsla av att inte veta vad som var rätt sätt att agera och handla vad avser familjens organisering gentemot välfärdsstat och omgivning. Resultaten visar att dessa förväntningar och krav på anpassning hämmade föräldrarna i sociala sammanhang och därmed försvårade familjernas sociala integration. Samtidigt uppmärksammar respondenterna att formen för familjeliv är flytande och inte levs upp till av befolkningen överlag i Sverige. Studien visar således att föräldrarna upplevde att kraven som ställdes på dem var högre än på svensken i generellt. Resultaten kan således kopplas till vad som tidigare studier visat kan ske i transitionsprocesser. Genom att individer som migrerat lämnat bakom sig kunskaper om hur man tar sig fram i samhället, så blir anpassningen och integrationen präglade av dessa kunskapsluckor (Mulinari i Hjerm Peterson 2007). Resultaten visar även att mötet genererat en konfliktsituation i några av familjerna i

hur de skulle sammanföra skiljda sett att betrakta, och lösa organiseringen inom familjen. Det resonemanget kan knytas till transnationella perspektiv på familjer då mönstren stämmer med den ambivalens som beskrivs kan uppstå i familjen, när den slits mellan två mer eller mindre olika lösningar att organisera familjen (ibid.).

Intressant är att resultaten dock visar att föräldrarna inte förändrat familjens egen organisering nämnvärt, vare sig inbördes eller mot välfärdsstaten. Föräldrarnas lösning på hur de organiserar sig har således bestått. Detta trots att mötet med nya kulturella och institutionella villkor inneburit inkompatibilitet med familjens organisering, och att föräldrarna upplevt att förändring och anpassning villkorats genom kritik och ifrågasättande från omgivningen.

Resultaten visar att genusstrukturerna i familjerna har upplevts som minst kompatibla i mötet med andra normer och värderingar i Sverige. Slutsatsen baseras på föräldrarnas upplevelser av att ha blivit ifrågasatta och kritiserade i deras fördelning av hem- och förvärvsarbete samt fördelning av omsorgsansvar för barn. Intressant är emellertid att genusstrukturerna i familjerna varit de som tyckts minst benägna att förändras, trots att förändring och anpassning villkorat familjernas sociala integration. Det är även intressant sett i relation till möjligheten till en omfattande barnomsorg och delad föräldradighet, då alla föräldrarna uppmärksammat möjligheten till en jämlik arbetsfördelning mellan könen. Ändå visar studiens resultat att arbetsfördelningen mellan könen i familjerna i hög utsträckning bestått. Männens roll som fäder har emellertid förstärkts, men har inte genererat någon större praktisk förändring i fördelningen av arbete och ansvar i hemmet. Samtidigt tycks kvinnornas roll i ansvar för hem och omsorg inte förändrats nämnvärt utifrån de nya institutionella förutsättningarna. Studien visar emellertid att det inneburit sociala eftergifter för familjerna när de inte förändrat eller anpassat familjens organisering. Föräldrarna upplevde ett behov att anpassa sig utåt mot omgivningen för att känna sig socialt integrerade. Det stärker slutsatsen att familjerna upplevt en ambivalent situation i Sverige, vilket stämmer överens med transitionsprocesser där migranter upplever svårigheter i att förena olika syn på könsroller och former för arbete och omsorg i hemmet (Mulinari i Hjerm Peterson 2007).

Resultaten visar även att vissa särskilda omständigheter medförde svårigheter för familjerna i hur de skulle förhålla sig till den nya situationen i Sverige. Generellt kom det att handla om upplevelsen att familjens ansvar för de egna i hög grad lämnades till staten i Sverige. Alla i studien gav uttryck för att det resulterat i att de ville stå upp för familjens eget ansvar och omsorg för de egna. Det kom till uttryck i bl. a. oförståelse för synen på äldre och

äldreomsorg, synen på vem som är ansvarig för omsorg av barn, samt vikten av att kunna vända sig till den egna familjen med problem.

Resultaten visar att synen på jämställdhet mellan könen aktualiserades i mötet med den svenska välfärdstaten. Tre av de intervjuade upplevde att mötet med nya institutionella och kulturella villkor genererat en ny dialog mellan parterna i familjen vad avser fördelning av arbetssysslor i hemmet, samt syn på omsorg av barn. Resultaten visar dock att det inte innebar några direkta praktiska konsekvenser för familjernas egen organisering. Det stärker teorier kring familjepolitisk utformning i viss utsträckning. Detta på grund av att jämställdhetsprojekten de facto blev aktualiserat i familjerna i relation till de nya institutionella och kulturella villkoren, parallellt som Sverige kan betraktas som omfattas av en *individual model* vilken förväntas stimulera jämlikhet mellan könen (Sainsbury 1994). Men det innebar inte några praktiska konsekvenser då familjens tidigare införlivade genusstrukturer tycktes motståndskraftiga i relation till förändrade institutionella villkor.

Övergripande tycks resultaten visa på att mötet med den svenska välfärdsstaten inte genererat förändring och anpassning av familjernas organisering trots upplevelser av inkompatibilitet med nya kulturella villkor. Det är framförallt känslan av att det funnits förväntningar om att familjen *borde* förändra och anpassa sig som vållat problem för familjerna vad avser deras sociala integration. Mötet har då genererat känslor av att inte passa in och att inte veta vad som förväntas vara ett korrekt sätt att agera. Utifrån den familjepolitiska utformningen i Sverige har mötet således inneburit en ambivalent position för familjerna, där familjernas egna lösningar att organisera sig inte upplevts som kompatibla i relation till de nya institutionella och kulturella villkoren. Således tycks resultaten peka i olika riktningar. Familjerna ger uttryck för att de i hög grad fått anpassa sig efter rådande kulturella villkor för att känna sig accepterade och socialt integrerade, samtidigt tycks genusstrukturen och den organisering som präglat familjerna reproducerats då fördelningen av hem- och förvärvsarbete samt omsorgsansvar för barn inte förändrats.

Resultaten visar således att mötet med nya familjenormer och värderingar tycks haft störst betydelse för hur familjerna upplevt mötet med den svenska välfärdstaten. Resultaten visar på att det var framförallt när familjerna handlat mot normer och värderingar som fått mest negativ inverkan på familjernas sociala integration, genom att det genererade en känsla av att inte höra hemma, eller finna sin plats i Sverige. Mötet med de institutionella förutsättningarna i välfärdsstaten har i sig inte inneburit problem för familjernas sociala integration, och har inte

heller villkorat för förändring för familjernas egen organisering, i motsättning till de kulturella villkoren. Således tycks familjernas sociala integration inte vara avhängig kompatibilitet med de praktiska institutionella förutsättningarna, dock innebar inkompatibilitet med de kulturella villkoren en negativ inverkan på familjernas sociala integration i Sverige.

Mötet i relation till familjernas bakgrund

Resultaten visar att respondenternas olika bakgrund tycks ha haft betydelse för hur de upplevt mötet med den svenska välfärdsstaten. Störst betydelse för hur problematiskt mötet skulle upplevas, tycks vara hur kompatibla familjernas genusstrukturer var med svenska institutionella och kulturella villkor. Det handlade främst om hur de betraktade och organiserade hem- och förvärvsarbete och omsorgsansvar mellan könen i familjen.

Intressant var att den förälder som upplevde mest problem i mötet med den svenska välfärdsstaten var Ulla från Tyskland. Hon upplevde starkast att familjen ifrågasattes vad avser familjens organisering och upplevde familjen som minst socialt integrerad i relation till de övriga. Hon fann de institutionella förutsättningarna lika de i hennes hemland, dock präglades hennes familj av en stark *male breadwinner model*, med mannen som försörjare, och där Ulla valt att i hög utsträckning vara hemma med barnen och sköta hemarbete. I jämförelse mellan föräldrarnas upplevelser, tycks studiens resultat visa att den formen av genusstruktur är minst kompatibel i mötet med de svenska kulturella villkoren, samt utgöra en försvårande faktor för familjens sociala integration.

Ines bakgrund i en utpräglad *individual model* med starka karakteristika av kvinnans dubbelarbete, gav ett annat utfall (Sainsbury 1994). Resultaten visar att hon i stället betraktade de institutionella och kulturella villkoren som nya möjligheter. Skillnaden mellan hennes bakgrund och det svenska samhället upplevdes som så stora, att omställningen upplevdes nödvändig för att kunna fungera socialt, och i yrkessammanhang. Det var Ines som gav starkast uttryck för att mötet med den svenska välfärdsstaten krävt att familjen förändrade och anpassade sig för att bli socialt integrerade.

Paolo upplevde stora skillnader både vad avser institutionella förutsättningar som i normer och värderingar i relation till sin bakgrund i Italien. Dock tycks resultaten visa att på grund av att hans parter var svensk, skedde omställningen till nya familjevillkor gradvis, och erfarenheterna av den svenska välfärdsstaten var enbart nya för Paolo. Det gjorde att övergången från en *male breadwinner model* vilken präglat familjen i Italien, till en *individual model* i Sverige inte innebar några större problem för familjen. Det visar på att tidigare

språkliga och kulturella kopplingar till Sverige har betydelse för mötet, genom att det underlättar den sociala integrationen (Vogel & Hjerm 2002, LU 2003/04 SOU 2004:73). Det kan även tolkas som att familjen inte uppfattades som avvikande från de institutionella och kulturella villkoren i Sverige, på grund av att den ena föräldern var svensk (Åhlund 2007).

Lisas familjs bakgrund i Storbritannien, och deras tidigare organisering tycks i jämförelse med de övriga varit mest kompatibel i mötet med svenska villkor. Hennes familj präglades redan i Storbritannien av en *individual model*; således skedde ingen omställning i Sverige. Hon hade dock det största omsorgsansvaret för barnen i familjen vilket inte förändrades i Sverige i relation till förändrade institutionella förutsättningar.

Skillnader i familjepolitisk bakgrund tycks således ha betydelse för hur omfattande omställningen upplevs för familjen, samt för familjernas integration. Problem som uppkommer tycks dock hänga samman med viljan eller förmågan att förändra och anpassa familjens organisering, då resultaten visat att förändring och anpassning villkorats för familjernas sociala integration. Nya institutionella förutsättningar tycks vare sig innebära praktiska problem, eller ha effekt på familjernas organisering. Framförallt förändrades inte familjernas genusstrukturer i interaktionen med nya institutionella och kulturella villkor. Så även om de institutionella och kulturella villkoren i Sverige villkorade för att familjen skulle förändra genusstrukturen i familjen, skedde inte detta i någon högre utsträckning i familjerna. Det kan tänkas visa på två saker; de genusstrukturer som i hemlandet formats i familjen, är så pass motståndskraftiga att dessa är svåra att transformera. Vad det mer kan visa på är vilken genomslagskraft familjepolitisk utformning faktiskt har för familjers villkor, samt hur de även har betydelse för vilka problem som kan uppstå när familjer migrerar. Det stärker således teori om att familjepolitisk utformning har betydelse för familjens villkor vad avser jämlikhet och fördelning av hem- och förvärvsarbete mellan könen (Sainsbury 1994, Crompton 2007), men även att bakgrunden i ett annat familjepolitiskt system kan försvåra familjers integration. Emellertid tyck studiens resultat peka i riktning mot att nya familjepolitiska villkor inte har någon större genomslagskraft på så vis att familjer förändrar sin organisering.

Slutdiskussion: ett framtidsperspektiv

Denna studie har således studerat familjens migration och villkor i Europa genom att fokusera europeiska familjers möte med den svenska välfärdsstaten. I studien har problem i familjers sociala integration i Sverige kunnat belysas, både utifrån implementering av praktiska institutionella förutsättningar som anpassning till den kulturella kontext som formar villkoren för familjer. Studiens resultat pekar i riktning mot att europeiska familjer som migrerar inte

kan förvänta sig en problemfri integration i välfärdstaten i ett nytt land i Europa. Familjers erfarenheter av en annan familjepolitisk utformning tycks kunna medföra en ambivalent position i det nya landet, framförallt i hur de ska förhålla sig till nya normer och värderingar som rör hur man betraktar familjen, och hur de förväntas organisera sig mot stat, eller inom familjen. Det var även mötet med nya kulturella villkor som inneburit flest svårigheter för familjernas sociala integration. Svårigheterna har utgjorts av att familjernas organisering tyckts inkompatibla med värdlandets kulturella villkor, och att det ställts förväntningar på familjerna att förändra och anpassa sig efter rådande normer och värderingar i värdlandet. Således tycks en föreställning om ett Europa präglad av en europeisk identitet och gemensamma kulturella normer och värderingar inte stå sig i denna studie. Studiens resultat pekar snarare i riktning mot att även den europeiska familjens integration i ett nytt land i Europa tycks kunna präglas av etniska och kulturella aspekter (Mulinari i Hjerm 2007, Åhlund 2007). Intressant vore således att i en jämförande studie undersöka inomeuropeiska familjer och utomeuropeiska familjer som migrerat till Europa, för att synliggöra om huruvida det finns skillnader i hur mötet med, och integrationen i en ny välfärdsstat upplevs, och vad dessa skillnader utgörs av.

Den inomeuropeiska migrationen kan betraktas som underproblematiserad, särskilt sett i relation till den utomeuropeiska migrationen. Det kan tyckas paradoxalt då forskningstraditionen kring välfärdstaten vilar på skillnader i institutionell utformning sprungna ur skiljda kulturella, språkliga och historiska traditioner. Skulle arbetskraftsmigration komma att öka i enlighet med EU:s målsättningar kan fler familjer eventuellt ställas inför svårigheter som rör hur de förhåller sig till nya institutionella och kulturella villkor i ett nytt land. I och med att den sociala dimensionen i EU, och visionen om en gemensam europeisk modell ännu inte förverkligats, är det viktigt, och fortsatt relevant att utforska migrationen i Europa utifrån familjers perspektiv och villkor samt undersöka vilka konsekvenser inomeuropeisk migration får för familjer, i deras nya vardag i ett nytt land. Detta för att de problem som familjer kan mötas av inte ska överskuggas av föreställningen om ett kulturellt homogent Europa. Frågan som kan ställas är även om de problem som familjer upplever i relation till nya villkor, och den sociala integrationen i ett nytt land i Europa kan få konsekvenser för i vilken utsträckning familjer fortsätter att arbetskraftsmigrera, om inte den typen av problematik studeras och möts upp. Vidare studier på området är således relevanta för att för att arbetskraftsmigrationen i Europa ska bli hållbar över tid.

Käll- och litteraturförteckning;

Litteratur

Berg, Linda, Spehar, Andrea (2010) *"Välfärd i Europa – Förutsättningar för en social dimension"*, Malmö: Liber

Crompton, R, Lewis, S, Lyonette, C (2007) *"Women, Work and Family in Europe"*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire: New York: Palgrave Macmillian

Dahlgren & Florén (1996) *"Fråga det förflutna: en introduktion till den moderna historieforskningen"*, Lund: Studentlitteratur

Esping-Andersen, G (1990) *"The Three Worlds of welfare Capitalism"*, Princeton University Press

Esping-Andersen (2000) *"A Welfare State for the 21st Century Ageing Societies and the Sustainability of European Welfare state"* <http://www.nmn.se/seminar/pdf/report.pdf>

Esaiasson, Peter et al. (2007), *"Metodpraktikan"*, Stockholm: Nordstedts juridik.

Gilje & Grimen (2007) *"Samhällsvetenskapernas förutsättningar"*, Göteborg: Daidalos AB

Hansen, Peo (2008) *"EU:s migrationspolitik under 50 år: Ett integrerat perspektiv på en motsägelsefull utveckling"*, Lund: Studentlitteratur

Hantrais, Linda (2004) *"Family Policy Matters: Responding to family Change in Europe"*, the Policy Press, University of Bristol

Hjerm, Mikael, Peterson, Abby (2007) *"Etnicitet. Perspektiv på samhället"*, Malmö: Gleerups

Jónasdóttir AG, Björk, G (1994) *"Teorier om Patriarkatet"* - Örebro: Örebro högskola, 1994

Kovács, Borbála (2009) *"Parental Leave in Romania and Hungary and European Accession: Welfare State Untransformed"*
[http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Equality/PDF_CDEG\(2004\)14%20FINAL_E.pdf](http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Equality/PDF_CDEG(2004)14%20FINAL_E.pdf)

Sainsbury, Diane (1994) *"Gendering Welfare States"*, London: SAGE Publications Ltd

Vogel, J, Hjerm, M (2002) *"Integration till svensk välfärd?"* Rapport 96, SCB, Välfärdens etniska delning

Artiklar

Eurobarometerundersökningen Europeans & Mobility First Results 2006

http://www.arbetsformedlingen.se/download/18.6751f46212019b8a11f8000112779/fri_rorlig_het.pdf

Fenger, HJM (2007) *"Welfare Regimes in Central and Eastern Europe: Incorporating Post-comunist countries in a Welfare regime Typology"*, Contemporary Issues and Ideas in Social Sciences Department of Public Administration, Erasmus University Rotterdam

LU 2003/04 SOU 2004:73 *"Migration och integration – om framtidens arbetsmarknad"*

Näringslivsinstitutet Nyhetsbrev #3 2007

OECD. 2006a. Starting Strong II Early Childhood Education and Care, Paris
<http://www.oecd.org/dataoecd/14/32/37425999.pdf>

Ostner, Ilona (1996) ”*Individualization, Breadwinner Norms, and Family Obligations. Gender Sensitive Concepts in Comparative Welfare*”, Freia, Feminist Research Centre in Aalborg. Paper 38, December 1996

Pascall, G, Lewis, J (2004) ”Emerging Gender Regimes and Policies for Gender Equality in a Wider Europe”, Journal of Social Policy, Vol.33(3):373-394

Robila, Mihaela (2004), ”*Families in Eastern Europe: Context, Trends and Variations*”, Contemporary Perspectives in Family Research, Volume 5, 1–14

SOU 2005: Reformerad föräldraförsäkring - Kärlek, omvårdnad, trygghet:73-95

Vetenskapsrådet (1990), Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, Elanders Gotab

Åhlund, Alexandra (2007) ”*Migration och Socialt medborgarskap*”, Nordisk Socialt Arbeid Nr. 4, 2007, Vol.27 s. 280-294, Universitetsforlaget

Internet

[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0193_/com_com\(2010\)0193_sv.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0193_/com_com(2010)0193_sv.pdf)

<http://www.forsakringskassan.se>

<http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/2008-2009/europe/italy.pdf>

<http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/2008-2009/europe/unitedkingdom.pdf>

<http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/2008-2009/europe/romania.pdf>

<http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/2008-2009/europe/germany.pdf>

http://www.adviceguide.org.uk/index/life/employment/parental_rights_at_work.htm#Workers_who_don't_have

Otryckta källor:

Intervjuer:

Lisa, Storbritannien. Datum: 22/11-2010 kl. 10.00

Paolo, Italien. Datum: 22/11-2010 kl. 16.00

Ulla, Tyskland. Datum: 24/11-2010 kl. 16.00

Ines, Rumänien. Datum: 26/11-2010 kl. 13.00

Sammanfattning

Denna intervjustudie har studerat Mötet med den svenska välfärdsstaten utifrån hur europeiska familjer som migrerat från länderna Tyskland, Storbritannien, Rumänien och Italien upplevt omställningen till nya familjevillkor i den svenska välfärdsstaten. Studien har fokuserat på vilka eventuella problem som uppstår för familjerna, samt vilken betydelse dessa problem fått för familjens sociala integration. Studiens relevans ligger i att den inomeuropeiska migrationen i relation till familjens villkor tycks underproblematiserad. Detta kan tyckas paradoxalt då Europas länder omfattas av EU:s målsättningar om ökad rörlighet av arbetskraft, vilket i framtiden kan komma att innebära att fler arbetstagare med familjer migrerar för nya arbetstillfällen i andra länder i Europa. Parallellt har välfärdsstatsforskning tydligt visat att det finns institutionella och kulturella skillnader mellan länder i Europa. Studiens teoretiska ramverk omfattas av forskning kring välfärdsstaten, välfärdsregimer, familjepolitisk utformning, genusstrukturer i familj och välfärdsstat, transnationella perspektiv på familjen och migration, samt integration i välfärdsstaten.

Familjers möte med den svenska välfärdsstaten har studerats utifrån två perspektiv; mötet med nya institutionella förutsättningar samt nya normer och värderingar. Dessa två perspektiv har studerats utifrån tre övergripande teman; Föräldraförsäkring, Barnomsorg samt Fördelning av hem- och förvärvsarbete. Att studien inbegriper perspektivet normer och värderingar i välfärdsstaten beror på att institutionell utformning kan betraktas vara präglad av normer och värderingar som är knutna till ett lands specifika historia och kulturella tradition. Vidare utlevs och reproduceras dessa normer och värderingar genom att institutionella förutsättningar och regler införlivas av befolkningen i landet. Studiens teman grundar sig i teori kring välfärdsstaten och familjepolitisk utformning som visat på att familjepolitisk utformning har betydelse för hur familjer väljer att organisera sig, både inbördes som mot stat. Familjepolitisk utformning har även betydelse för hur man i familjen löser fördelningen av hem- och förvärvsarbete. Europeiska familjer kan således ha olika erfarenheter kring hur familjen kan, och förväntas organiseras, både inbördes som mot staten.

Studien visar på hur att mötet med normer och värderingar innebar större svårigheter för familjerna samt för deras sociala integration, än mötet med nya institutionella villkor. Detta på grund av kritik och ifrågasättande från omgivningen om hur familjerna valt att organisera sig, framförallt vad avser fördelning av hem- och förvärvsarbete samt omsorg för barn. Problemen tog sig i uttryck i känslor av att familjens sätt att handla och agera, samt val av organisering inte var kompatibla med de svenska institutionella och kulturella villkoren.

Studien visar även att familjerna upplevde att det ställdes krav på förändring och anpassning av den egna familjens organisering i relation till Sveriges kulturella villkor. Mötet med nya institutionella förutsättningar upplevdes i motsättning till de kulturella villkoren ha utrymme för familjernas egen organisering och lösningar i familjelivet. Även familjernas bakgrund i olika välfärdstater och familjepolitisk utformning tycktes ha betydelse för familjernas sociala integration, och då framförallt vilken försörjningsmodell familjen hade bakgrund i. Genusstrukturer i form av *male breadwinner model* införlivade från hemlandet tycktes både inkompatibla med de svenska institutionella och kulturella villkoren, samt motståndskraftiga för förändring och anpassning.

Studiens resultat belyser således vilken genomslagskraft familjepolitisk utformning kan ha för familjers inre organisering, men även att bakgrunden i olika familjepolitiska system kan ha betydelse för familjers sociala integration i ett nytt land i Europa. Således visar studien hur inomeuropeisk migration och integration i Sverige inte har varit helt oproblematisk för studiens familjer, vilket implicerar att det behövs mer forskning på området kring den migrerade familjens situation och villkor i ett nytt land och välfärdsstat i Europa. Det är av betydelse för att kunna möta upp de problem som en eventuell framtida ökad rörlighet av arbetskraft i Europa kan komma att innebära, samt för att arbetskraftsmigrationen i Europa ska bli hållbar över tid.

Bilaga 1

Intervjuguide

Grundläggande Fakta

Bakgrund: Familjepolitisk utformning i ursprungsland

Föräldraförsäkring

- Institutionella förutsättningar
- Normer och värderingar
- Familjens lösningar
- Möjlighet att kombinera arbete och familj

Barnomsorg

- Institutionella förutsättningar
- Normer och värderingar
- Familjens lösningar
- Möjlighet att kombinera arbete och familj

Fördelning hem- och förvärvsarbete

- Vilka lösningar
- Valfärdstatens ansvar för barnfamilj
- Hur såg fördelningen av arbetsuppgifter ut mellan könen vad avser förvärvsarbete
- Hur såg fördelningen av arbetsuppgifter ut mellan könen vad avser hemarbete
- Hinder/ möjligheter med fördelningen
- Medvetet/Omedvetet/Frivilligt/Ofrivilligt
- I relation till institutionella förutsättningar
- I relation till normer och värderingar
- Jämlikhet
- Hinder/möjligheter
- prioriterat

Mötet med den svenska välfärdsstaten

Familjepolitisk utformning i Sverige

- Första intryck av välfärdssystemet
- Lätt/ svårt att ta sig in i/förstå systemet
- Hinder/ möjligheter
- Bemötande

Föräldraförsäkring

- Institutionella förutsättningar
- Normer och värderingar
- Familjens lösningar
- Möjlighet att kombinera arbete och familj
- Konsekvenser

- Förändring

Barnomsorg

- Institutionella förutsättningar
- Normer och värderingar
- Familjens lösningar
- Möjlighet att kombinera arbete och familj
- Konsekvenser
- Förändring

Fördelning hem- och förvärvsarbete

- Vilka lösningar
- Välfärdstatens ansvar för barnfamilj
- Hur ser fördelningen av arbetsuppgifter ut mellan könen vad avser förvärvsarbete
- Hur ser fördelningen av arbetsuppgifter ut mellan könen vad avser hemarbete
- Hinder/ möjligheter med fördelningen
- Medvetet/Omedvetet/Frivilligt/Ofrivilligt
- Förändringar
- I relation till institutionella förutsättningar
- I relation till normer och värderingar
- Jämlikhet
- hinder/möjligheter

Eventuella problem

- kompatibilitet
- Uppoffring
- Kombinerings
- arbetsfördelning mellan könen vad avser förvärvsarbete
- arbetsfördelning mellan könen vad avser hemarbete
- Hinder/ möjligheter med fördelningen
- Medveten/Frivillig/omedveten/ofrivillig
- I relation till institutionella förutsättningar
- I relation till normer och värderingar

Social Integration

- Social/kulturell/språklig distans
- Skillnader
- Institutionella förutsättningar
- Normer/värderingar
- Tidsperspektiv

Bilaga 2

Denna bilaga ger en översikt i hur föräldraförsäkringen och barnomsorgen är utformad i Sverige, Italien, Storbritannien, Tyskland och Rumänien.

Sverige

Kvinnan har under graviditetens sista period rätt till havandeskapspenning, om man kan fastställa att arbetet är tillräckligt fysiskt påfrestande för kvinnan. I Sverige innebär föräldraförsäkringen att båda föräldrarna har rätt till föräldrapenning efter det att barnet är fött. Föräldrapenning som ersättning är berättigat under sammanlagt 480 dagar av båda föräldrarna, med en lägstanivå på 180 kr per dag, alternativt i relation till SGI (sjukpenninggrundande inkomst) vilken baseras på 80 % av inkomsten. SGI har ett maxtak på utbetalt belopp om 33 000 kr. Föräldraledigheten får tas ut fram till den dag barnet fyllt 8 år. Föräldern får avbryta påbörjad ledighet om denne så önskar, och fortsätta arbete i samma omfattning som tidigare. Dock har arbetsgivare rätt att fördröja återtillträdet om ledigheten varat längre än en månad. Barnbidraget är i Sverige 1050 kr för ett barn och månad och flerbarnstillägg tillkommer vid tre barn eller fler. (<http://www.forsakringskassan.se>, SOU 2005: 73-95)

Barnomsorgen i Sverige är välutbyggd och alla barn garanteras en plats på dagis från 1 år förutsatt att man ställt sig i kö för en plats, vilket kan göras tidigast 6 månader innan barnet fyller 1 år. Barnomsorg finns tillgängligt för barn upp till 12 år, och erbjuds i den utsträckning som motsvarar föräldrarnas förvärvsarbete eller studier. Barnomsorgen är i hög utsträckning skattesubventionerad, men kompletteras med föräldraavgifter som baseras på inkomst. 66 % av barn mellan 0-3 år fanns i organiserad barnomsorg i Sverige år 2005 (OECD 2006a Starting Strong II Early Childhood Education and Care, Paris). Barnomsorgen och Föräldraförsäkringen i Sverige är utvecklade i syfte att underbygga både mannens och kvinnans deltagande på arbetsmarknaden.

Italien

Föräldraförsäkringen är knuten till anställning, för övriga gäller behovsprövad ersättning. Föräldraförsäkringen gäller från 2 månader innan barnets födelse, till tre månader efter barnets födelse och består i 80 % av inkomsten föräldern hade månaden innan föräldraledigheten inleddes. Föräldraförsäkringen gäller anställda, egenföretagare och kontraktanställda, och betalas ut genom både arbetsgivaren och stat. För arbetare i hemmet och anställda inom jordbruk utgår all ersättning från staten. De första 6 månaderna av föräldraledigheten måste tas ut innan barnet är tre år, och betalas ut till antingen modern eller fadern. 6 månader av föräldraledigheten har fadern rätt att ta ut. Föräldrarna är berättigade till

10 månaders föräldraledighet, med möjlighet att förlänga med upp till en månad, som måste tas ut innan barnet är 8 år. Efter de första 5 månaderna (kan variera) betalas 30 % ut i inkomstkompensation. Familjebidrag finns för familjer med barn under 18 år, och gäller även unga vuxna i ålder 18-26 om dessa bor hemma och bedriver heltidsstudier. Familjebidraget betalas ut efter behovsprövning, och kan variera mellan €10.33 - €1,132,50, beroende på antal familjemedlemmar och om medlemmar i familjen har särskilda behov. Vidare finns ett behovsprövande familjebidragsstöd som är €124.89. Båda bidragsformerna betalas ut per månad. (<http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2008-2009/europe/italy.pdf>)

Barnomsorgen i Italien står under utveckling, men familjer betraktas i stort fortfarande vara hänvisade till omsorg i hemmet eller till marknadslösningar. Den barnomsorg som finns är skattesubventionerad, med det råder många gånger svår platsbrist. Dock stod 18,7 % av barn mellan 0-3 år i organiserad barnomsorg år 2006, vilket kan ställas mot Sverige; 66 %, Storbritannien 26 % och Tyskland 8,6 % (OECD 2006a. Starting Strong II Early Childhood Education and Care, Paris.)

Storbritannien

Föräldraförsäkringen i Storbritannien var länge knuten enbart till modern, men sedan 2003 inkluderas även pappan i försäkringen. Dock var förändringen inte omfattande då denna endast berättigade fadern 2 veckors föräldraledighet. Föräldraledigheten är knuten till anställning, och tiden mamman är berättigad att vara hemma med barn beror på hur länge hon varit anställd på en och samma arbetsplats. Denna tid kan variera mellan 26-40 veckor, dock har arbetsgivaren inte en skyldighet att bevilja 40 veckor om moderna skulle kräva detta, och veckor med föräldraledighet utöver de första 26 är obetalda. Uppgörelsen förhandlas ofta fram mellan anställd och arbetsgivare. De första sex veckorna av föräldraledigheten baseras ersättningen på 90 % av inkomsten, och de påföljande veckorna består inkomstkompensationen av ett fast belopp på 100 pund i veckan. Har modern dock inte en tidigare anställning är hon per automatik endast berättigad minimibeloppet om 100 pund i veckan i 26 veckor. Arbete deltid är ingen rättighet, men kan förhandlas fram om arbetsgivaren ger sitt medgivande.

Arbetsgivare har skyldighet att låta mödrar komma tillbaka till arbete efter mammaledighet, och mammaledigheten betraktas numera som en rättighet, och står under skydd av diskrimineringslagstiftning om arbetsgivaren skulle agera annorlunda. (Hantrais 2004) (http://www.adviceguide.org.uk/index/life/employment/parental_rights_at_work.htm#Workerswhodonothaves)(<http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2008-2009/europe/unitedkingdom.pdf>)

Den offentliga barnomsorgen i Storbritannien är inte lika väl utbyggd som i exempelvis Sverige. I hög utsträckning innebär den offentliga barnomsorgen för barn under 5 år enbart en begränsad tid under dagen, vanligtvis några timmar på förmiddagen eller eftermiddagen. När barnet når förskoleålder vid 5 år, blir barnomsorgen desto mer utvecklad. Innan fem års ålder är föräldrar i hög utsträckning hänvisade till att söka omsorgsalternativ inom den egna familjen eller på den privata marknaden. För privata marknadslösningar finns avdragslösningar för familjerna vad avser kostnader för barnomsorg, vilket kommer till uttryck i skattelättnader. Vad avser barn i ålder 0-3 år är 26 % i organiserad barnomsorg (OECD 2006a Starting Strong II Early Childhood Education and Care, Paris, <http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2008-2009/europe/unitedkingdom.pdf>)

Tyskland

Föräldraförsäkringen i Tyskland hade tidigare en föräldraförsäkring som var knuten till modern, och innebar €300 i månaden. Sedan 2006 har detta systemet förändrats och numera utgörs ersättningen av 67 % av nettoinkomsten beräknat på de senaste 12 månadernas inkomst, maxtaket är €1800. Föräldraförsäkringen på 67 % av inkomsten betalas ut i 14 månader, varav 2 månader är avsatta för pappan. Dessa är dock frivilliga. Föräldraledigheten som helhet får delas mellan föräldrarna, förutom de obligatoriska pappamånaderna. De med mindre inkomst får bidrag upp till ett maximum belopp om €1000, eller 100 % av inkomstersättning lägre än €1000. De med ingen inkomst har rätt till ett minimum om €300 i månaden. Kvinnan omfattas av anställningsskydd, och har rätt att återvända till sitt arbete om inte särskilda omständigheter råder. Föräldrarna har möjligheten att avbryta eller förlänga föräldraledigheten vid arbetsgivarens medgivande (<http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2008-2009/europe/germany.pdf>).

Barnomsorgen i Tyskland har utvecklats och byggts ut de senaste åren, men vanligast är att barnomsorgen riktar sig till barn mellan 3-6 år (kindergarten), och gäller endast ett några timmar på för- eller eftermiddagen. Barnomsorg under heldagar gäller endast i undantagsfall. Sedan 1999 garanteras alla barn mellan 3-6 år en plats i kindergarten. Endast 8,6 % av barn 0-3 år finns i den offentliga barnomsorgen i Tyskland (OECD 2006 a, b). Barnomsorgen är kraftigt skattesubventionerad, dock råder det en stor platsbrist (Näringslivsinstitutet Nyhetsbrev #3 2007).

Rumänien

Det sociala försäkringssystemet i Rumänien är knutet till anställning eller att man är involverad i aktiva arbetsmarknadsåtgärder och tar emot arbetslöshetsersättning. Betald föräldraledighet blev dock inte inskriven som rättighet enligt lag i Rumänien förrän 1990, och

den nuvarande formen för föräldraförsäkringen från 2005 och bör förstås i kontext med de stora förändringar Rumänien undergick efter Ceauşescus död (diktator i Rumänien 1965-1989) (Borbála Kovács; 2009). Föräldraförsäkringen, och rätten till föräldraledighet gäller alla som är legalt bosatta i Rumänien, och som innehar en inkomst. Den totala ersättningen vid föräldraledighet utgår från staten. Föräldraledigheten är berättigad för dem som har haft en taxerad inkomst de senaste 12 månaderna innan barnet fötts, alternativt tagit emot arbetslöshetsersättning. Inkomstersättningen under föräldraledigheten utgörs av 85 % av den månatliga inkomsten under de senaste 6 månaderna före det beräknade datumet för barnets födsel. Bidraget betalas ut under högst 120 dagar. Man har rätt till att vara föräldraledig upp till att barnet är 2 år, och efter 120 dagar utgår ersättningen till 600 Nya Leu per månad. I lag är föräldraförsäkringen beskriven i ett könsneutralt språk, dock menar Borbála Kovács att i praktiken riktas föräldraförsäkringspolicys till modern. Föräldern har rätt till ersättning om ett barn är sjukt och behöver vård i hemmet; gäller barn upp till 7 år, eller 18 år om barnet har särskilda behov. Ersättningen är 85 % av inkomsten under de senaste 6 månaderna, och kan betalas ut i högst 45 dagar (<http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/2008-2009/europe/romania.pdf>).

Barnomsorgen i Rumänien har haft en nedåtgående utveckling, där kvalitén försämrats de senaste åren. Vidare har det dock varit svårt att finna siffror på hur många barn som faktiskt finns i den organiserade barnomsorgen i Rumänien, eller hur finansiering av barnomsorg fördelas mellan stat och familj. Borbála Kovács menar att välfärdsstaten inte agerar för att män ska aktiveras i oavlönade omsorgs- och sysslor i hemmet, vilken beskrivs som ett arv från socialisteran i Rumänien, vilket hon menar skulle kunna indikera att barnomsorg i första hand primärt utgår från hemmet (Borbála Kovács; 2009).